

Een project van:
NovioConsult
PauwSandersZeilstra Van Spaendonck
Crem

Communicatieve analyse interdepartementaal
biodiversiteitsbeleid
comBIO, 7 november 2008

Colofon

Titel	: Communicatieve analyse interdepartementaal biodiversiteitsbeleid
Opdrachtgever	: Ministerie van LNV
Kenmerk/Projectnummer	: 4402/HtH-AvS
Datum	: 7 november 2008
Projectomschrijving	: Analyse van het Nederlandse biodiversiteitbeleid vanuit communicatieoptiek
Contactpersoon	: Mevrouw drs. C. de Pater (LNV - directie Kennis)
Adviseurs	: Martine van Zijl (CREM), Henk ten Holt (NovioConsult), Wijnand Broer (CREM)

NovioConsult BV

Postbus 256, 6500 AG Nijmegen
telefoon 024 381 3333
fax 024 324 1971
www.novioconsult.nl
info@novioconsult.nl

Dit rapport is gekopieerd op 100% chloorvrij gebleekt papier,
voorzien van de Nederlandse Milieukeur.

© Niets uit dit werk mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van NovioConsult.

Inhoud

Samenvatting		i
1	Inleiding	1
1.1	Communicatie Biodiversiteit Internationaal Overheidsbreed (comBIO)	1
1.2	Waarom een analyse biodiversiteitsbeleid vanuit communicatieoptiek?	2
2	Aanpak en opzet beleidsanalyse	3
2.1	Inhoudelijke focus op kerndoelen van het lange en korte termijn beleid	3
2.2	Opzet beleidsanalyse	3
3	Beleidsopgave lange termijn	7
3.1	Algemeen	7
3.2	Naar thema	7
3.3	Naar doelgroep	10
4	Beleidsopgave korte termijn	15
4.1	Algemeen	15
4.2	Prioriteiten BB	15
4.3	Naar doelgroep	19
5	Ontwikkelingen in het beleid vanuit communicatieoogpunt	35
5.1	Internationale ontwikkelingen: het ecosysteem perspectief	35
5.2	Ontwikkeling van het Nederlandse beleid	36
6	Analyse van ontwikkelingen in communicatie over biodiversiteit	39
6.1	Internationale ontwikkelingen biodiversiteitcommunicatie	39
6.2	Nationale ontwikkelingen biodiversiteitcommunicatie	40
Bijlage 1	Beleidsopgaven	43
Bijlage 2	Beleidsopgaven en doelgroepen	53

Samenvatting

Aanleiding

Inzicht in de beleidsopgaven van het Nederlands biodiversiteitsbeleid is noodzakelijk om uitspraken te kunnen doen over de doelgroepen die een rol vervullen bij het bereiken van de doelstellingen en de mogelijke rol van communicatie. Communicatie zal hierbij over het algemeen een onderdeel vormen van een bredere instrumentenmix. Bij de analyse van het biodiversiteitsbeleid en de doelstellingen is het belangrijk dit beleid binnen een bredere beleidscontext en internationale context te plaatsen én onderscheid te maken tussen lange termijn en korte termijn doelstellingen. Zo kan doelgroepcommunicatie gericht op het bereiken van korte termijn doelstellingen gebruik maken van het inzicht in de achterliggende lange termijn doelstellingen (waarom willen we überhaupt dat de doelgroep actie onderneemt?). De lange termijn verwachtingen van doelgroepen vervullen eenzelfde rol: hoe gedraagt de doelgroep zich idealiter in de verre toekomst? Dit geldt ook voor de bredere beleidscontext. Door behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit bijvoorbeeld te plaatsen binnen het bereiken van de Millennium Development Goals (MDG's) wordt duidelijk dat biodiversiteitsbeleid geen op zichzelf staand beleid is, maar gekoppeld is aan ander beleid en andere maatschappelijke doelen.

Tegen deze achtergrond is in de voorliggende beleidsanalyse getracht een overzicht te geven van het Nederlands biodiversiteitsbeleid, de doelstellingen, de hierbij betrokken (prioritaire) doelgroepen en hun rol. Bovendien is ingegaan op de verwachtingen die bestaan ten aanzien van de doelgroepen op de lange termijn (streefbeelden) en internationale ontwikkelingen in het biodiversiteitsbeleid en de communicatie over dit beleid.

Identificatie beleidsopgaven

Het Beleidsprogramma Biodiversiteit Werkt 2008-2011 (BB) verschaft inzicht in de korte termijn beleidsprioriteiten en plaatst deze binnen een lange termijn perspectief en een bredere beleidscontext, zoals het bereiken van de MDG's. Een expliciete lange termijn doelstelling van het biodiversiteitsbeleid wordt niet genoemd, maar valt wel af te leiden uit de internationale afspraken (zoals de CBD-doelstellingen en EU-doelstellingen). Op basis van deze informatie is een overzicht gemaakt van de algemene internationale beleidskaders (zoals CBD), de lange termijn doelstellingen en het korte termijn beleid en lopend beleid dat bijdraagt aan het behalen van deze lange termijn doelstellingen. Hierbij is een indeling gehanteerd naar:

1. behoud biodiversiteit (soorten en ecosystemen);
2. duurzaam gebruik en;
3. eerlijke verdeling (zie bijlage 1 bij dit rapport).

Door het beleid op deze wijze te structureren wordt inzicht verkregen in de samenhang binnen het biodiversiteitsbeleid en de achterliggende lange termijn doelen waar het korte termijn beleid aan bijdraagt.

Deze kennis is van belang in de biodiversiteitscommunicatie. Niet alleen doordat de achterliggende doelen kunnen worden gecommuniceerd, maar ook doordat duidelijk wordt welke doelgroepen vanuit welk beleid bij de lange termijn doelen betrokken zijn.

Door het overzicht van beleidsopgaven (en de tevens uitgevoerde 'meekoppelscan'¹) kunnen bovendien meekoppelmomenten worden geïdentificeerd om nieuw beleid met bestaande programma's uit het lopende rijksbeleid (met vergelijkbare lange termijn doelstelling) mee te laten liften. Ten slotte biedt het overzicht van beleidsopgaven de mogelijkheid om aan de kernboodschap ook specifieke boodschappen te verbinden, bijvoorbeeld door verbindingen te leggen naar concreet beleid op de in de kernboodschap Biodiversiteit² genoemde thema's.

Doelgroepen en verwachtingen vanuit het beleid

Voor het korte termijn beleid en het lopende beleid (zie daarvoor de bijlage van het Beleidsprogramma Biodiversiteit Werkt) is een overzicht gemaakt van de doelgroepen die hierbij betrokken zijn en de beleidsfase waarin het beleid zich bevindt (bijlage 2). De beleidsfase is van belang voor de wijze van communicatie omdat onderscheid gemaakt moet worden tussen beleidsobjecten en beleidspartners. In het geval van beleidsobjecten gaat het om de finale doelgroepen waarvan de handelingspraktijken beïnvloed moeten worden. In het geval van beleidspartners gaat het om (vaak intermediaire) doelgroepen (c.q. hun vertegenwoordigers) met wie de overheid samen gaat/wil werken om het beleid verder te ontwikkelen. Het verschil hiertussen is belangrijk voor de wijze van communicatie. Bij beleidspartners ligt de nadruk op het hen betrekken in het beleidsproces en ontwikkeling van handelingsalternatieven voor de (finale) doelgroep. Bij beleidsobjecten ligt de nadruk bij communicatie op het bevorderen van de adoptie van deze handelingsalternatieven.

Voor iedere doelgroep is bovendien aangegeven wat de (gewenste of potentiële) rol is in het kader van de beleidsprioriteiten in het BB. Hiermee wordt inzicht verschaft in wat er op korte termijn van deze doelgroepen wordt verwacht. Dit vormt belangrijke input voor het identificeren van de handelingsperspectieven per doelgroep (welk gedrag moet worden beïnvloed, welke keuzemogelijkheden, zoals productalternatieven, moeten beschikbaar komen?) en de attitude die bij de doelgroep moet worden gecreëerd om te zorgen dat de handelingsperspectieven ook in de praktijk worden gebracht.

Verschuivingen in beleid en in communicatie over biodiversiteit

Ten slotte is in de beleidsanalyse aandacht besteed aan de ontwikkelingen in (nationaal en internationaal) beleid en de communicatie hierover. Hieruit komt een duidelijke trend naar voren waarbij het accent in de biodiversiteitscommunicatie verschuift. Het functionele karakter van biodiversiteit - de functie en waarde van biodiversiteit vanuit het oogpunt van ecosysteemdiensten en natuurlijke hulpbronnen - wordt in toenemende mate benadrukt en voorop gesteld. Het BB schrijft hierover bijvoorbeeld:

"Functies en waarden van biodiversiteit zijn nog onvoldoende bekend en een groot deel van biodiversiteit is aan onze dagelijkse waarneming onttrokken. Mede daardoor is er nog onvoldoende draagvlak voor biodiversiteitsbeleid en voor gedragsverandering bij overheden, bedrijven en consumenten. Het kabinet wil daarom bewustwording en zichtbaarheid van biodiversiteit en van de functies en waarden van biodiversiteit bevorderen."

¹ Dit betreft een inventarisatie van beleids- en communicatieprogramma's op verwante terreinen van rijksbeleid (bijv. voeding, water, energie) waaraan biodiversiteitscommunicatie gekoppeld zou kunnen worden.

² Vastgesteld door het Interdepartementaal Directeurenoverleg Biodiversiteit in 2007.

Deze verschuiving ten opzichte van het beleid en de communicatie in het verleden (waarbij de focus meer lag op behoud van soorten en ecosystemen vanuit ethische en esthetische waarden), zal mede richting (moeten) geven aan de biodiversiteitscommunicatie vanuit de overheid. Zowel waar het gaat om communicatie gericht op algemene bewustwording van de waarde van biodiversiteit (mede gericht op attitudeverandering), als de doelgroepcommunicatie in het kader van de korte termijn prioriteiten in het BB (gericht op actieve deelname en bijdrage aan het beleidsproces).

Conclusies

De belangrijkste conclusies die uit deze beleidsanalyse worden getrokken, zijn:

- ▶ Er moet onderscheid worden gemaakt in rijksbiodiversiteitsbeleid 'in strikte zin' en 'in ruimere zin': de kern van het actuele interdepartementale biodiversiteitbeleid wordt gevormd door de hoofdtekst van het Beleidsprogramma Biodiversiteit Werkt. Het overige biodiversiteitbeleid (in de bijlage van het BB) en het overige rijksbeleid dat raakvlakken heeft met biodiversiteitbeleid (water-, energie-, voedselbeleid, etc.) zijn te beschouwen als beleidsschillen om deze kern van het interdepartementale biodiversiteitbeleid.
- ▶ Aan de beleidskern van het interdepartementale biodiversiteitbeleid ligt een *beleidsconcept biodiversiteit* ten grondslag dat – in het verlengde van recente internationale ontwikkelingen - de focus expliciet richt op de *waarde(n) en functie(s) van biodiversiteit voor mensen en op de (ecosysteem)diensten die biodiversiteit levert*.
- ▶ Het Beleidsprogramma Biodiversiteit Werkt brengt dezelfde focus (op waarden en functies van biodiversiteit) aan in de biodiversiteitcommunicatie.
- ▶ Advisering over beleid en -programmering van de communicatie over het actuele (functionele) biodiversiteitconcept t.b.v. het beleidsnetwerk rond het interdepartementale biodiversiteitbeleid (bestaande uit IOB en IPB) behoort tot de *kernopdracht* van het BOFO-onderzoek - en combIO.
- ▶ Advisering over beleid en programmering ten aanzien van de communicatie van het overige biodiversiteitbeleid en het overige rijksbeleid dat raakvlakken met biodiversiteitbeleid heeft, wordt eveneens benaderd vanuit het actuele beleidsconcept biodiversiteit. Aangezien dit beleid in de praktijk niet onder de rechtstreekse 'jurisdictie' van het beleidsnetwerk interdepartementaal biodiversiteitbeleid (IPB/IOB) valt, wordt de advisering hierover benaderd vanuit de *strategie 'meekoppeling'* (zie voor een beschrijving van deze strategie het rapport "Mogelijkheden voor meekoppeling van biodiversiteitcommunicatie").

1 Inleiding

1.1 Communicatie Biodiversiteit Internationaal Overheidsbreed (comBIO)

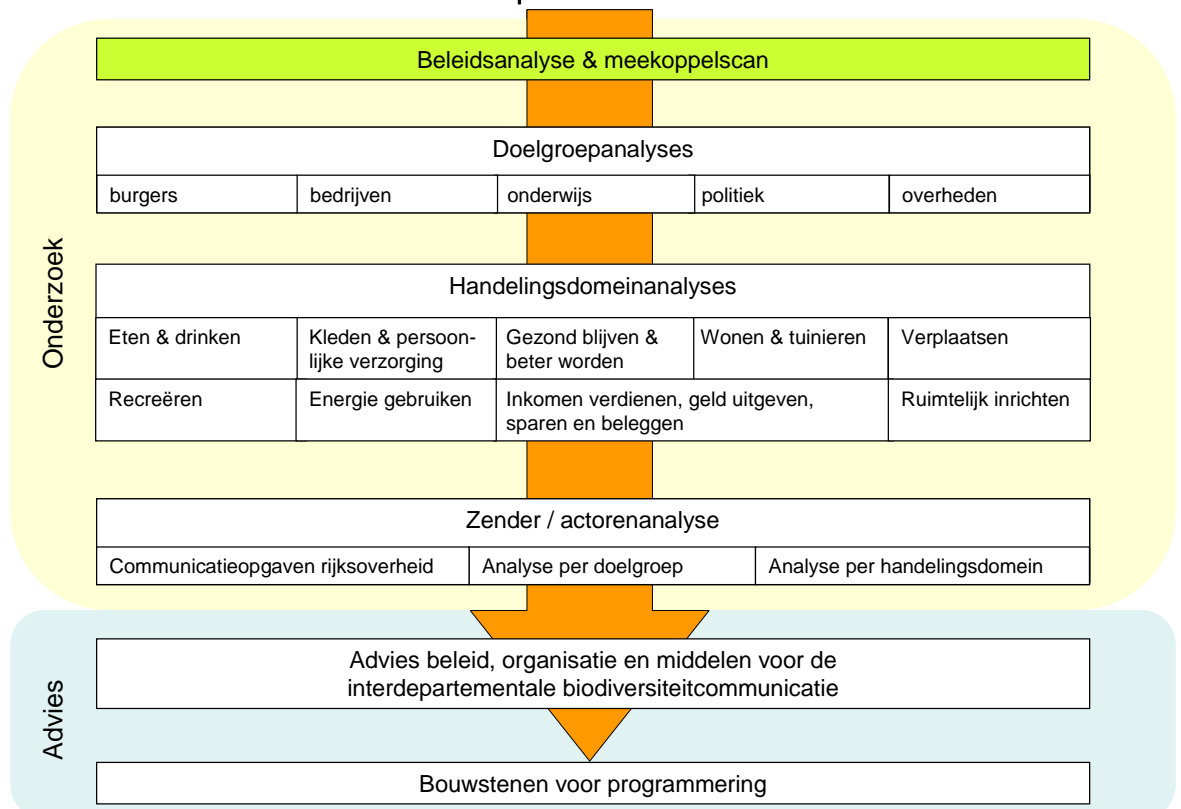
comBIO staat voor communicatie Biodiversiteit Internationaal Overheidsbreed. comBIO is een driejarig project dat tot doel heeft de effectiviteit van de interdepartementale biodiversiteitcommunicatie te vergroten en de rijksbrede samenwerking en afstemming op dit terrein te bevorderen. Het project wordt getrokken door LNV in nauwe samenwerking met VROM, Buitenlandse Zaken en andere departementen.

In het Plan van Aanpak voor het tweede comBIO-jaar worden twee hoofdprioriteiten gesteld:

1. het ondersteunen van de rijksbrede communicatie over het Beleidsprogramma Biodiversiteit;
2. het adviseren van het rijk over het beleid, de organisatie en de techniek van de rijksbrede biodiversiteitcommunicatie vanuit een back office – front office benadering.

Voor de tweede hoofdprioriteit – het back office - front office onderzoek gericht op de rijksbrede biodiversiteitcommunicatie - is een onderzoeksmodel ontwikkeld bestaande uit diverse deelonderzoeken. Het model wordt hieronder schematisch weergegeven.

Onderzoek en advies interdepartementale biodiversiteitcommunicatie

Dit rapport heeft betrekking op deelproject 1.2 Beleidsanalyse & meekoppelscan. Deel A Beleidsanalyse. De resultaten van dit deelonderzoek worden benut bij het uitvoeren van de doelgroeanalyses en resulteren uiteindelijk in het opstellen van een advies over het communicatiebeleid en de organisatie van de Back Office – Front Office rijksbiodiversiteitscommunicatie.

1.2 Waarom een analyse biodiversiteitsbeleid vanuit communicatieoptiek?

comBIO heeft (o.a.) tot doel de effectiviteit van de rijksbrede biodiversiteitcommunicatie te bevorderen door bij te dragen aan **bewustwording** van de biodiversiteitproblematiek en de urgentie van het biodiversiteitbeleid en aan het **activeren** van maatschappelijke doelgroepen voor het biodiversiteitbeleid. comBIO heeft zowel een lange als een korte termijn perspectief.

Biodiversiteit is echter een zeer omvattend en complex onderwerp. Dat geldt ook voor het biodiversiteitbeleid van het rijk waaraan diverse departementen samenwerken en hun bijdrage leveren. Effectieve communicatie over het biodiversiteitbeleid vereist een rijksbreed communicatiebeleid en een consistente communicatiestrategie waarin de departementen samenwerken om met heldere, eenduidige en samenhangende boodschappen naar buiten te treden. Voorts zullen keuzen gemaakt moeten worden in de programmering van communicatieactiviteiten, omdat met beperkte middelen nu eenmaal niet alles kan.

Om een advies aan het rijk te ontwikkelen over beleid, strategie, organisatie en techniek van de biodiversiteitcommunicatie biedt de back office front office benadering een geschikt kader. De gedachte achter die benadering is dat de front office het gezicht naar de samenleving vormt en de communicatie uitvoert. Om de front office aan te sturen en het hoe, wat en waarom van de front office communicatie te bepalen, moet achter de schermen (back office) het een en ander voorbereid worden.

De eerste vragen die hierbij aan de orde zijn, zijn: Wat moet de communicatie opleveren? Wat verwachten we van de rijksbiodiversiteitscommunicatie? Het antwoord op die vragen vereist een analyse van het biodiversiteitbeleid en de rol van communicatie als beleidsinstrument in de huidige beleidsfase, m.a.w. een beleidsanalyse vanuit communicatie-optiek.

De comBIO-doelstelling (zie hierboven) is zeer breed geformuleerd. Het aanbrengen van meer focus in die doelstelling is wenselijk. Meer focus kan langs twee lijnen worden verkregen:

- a. inhoudelijke concretisering o.b.v. de (kern)doelen van het beleid;
- b. conceptuele visie op biodiversiteitcommunicatie.

De hoofdstukken 2, 3 en 4 richten zich op de inhoudelijke concretisering vanuit de kerndoelen van het lange en korte termijn beleid. In hoofdstuk 5 en 6 wordt ingegaan op ontwikkelingen die van invloed zijn op de conceptuele visie van waaruit de interdepartementale beleidscommunicatie kan worden benaderd.

2 Aanpak en opzet beleidsanalyse

2.1 Inhoudelijke focus op kerndoelen van het lange en korte termijn beleid

De beleidsopgave geeft richting aan de communicatieopgave. Voor de (nadere) inhoudelijke invulling van de comBIO-doelstellingen zijn de lange en korte termijn doelstellingen van het biodiversiteitbeleid dus richtinggevend. Daarom is een analyse van het Nederlandse biodiversiteitbeleid uitgevoerd vanuit communicatieoptiek gericht op het vaststellen van de beleidsopgave: wat zijn de (kern)doelen van het korte en lange termijn biodiversiteitbeleid? De belangrijkste bron hiervoor is het actuele Beleidsprogramma Biodiversiteit 'Biodiversiteit werkt: voor natuur, voor mensen, voor altijd' (BB). Het BB richt zich op de beleidsprioriteiten voor de korte en middellange termijn. Voor het lange termijn beleid bestaat op dit moment geen bron waaraan het actuele beleid ontleend kan worden. Wel zijn er meer indirecte manieren om dit beleid indicatief te benoemen, nl. projectie vanuit het BB naar de lange termijn, back casting vanuit de algemene doelstellingen van de internationale verdragen en analyse van de Transitie Biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen³. Lopend beleid op het gebied van biodiversiteit, gebaseerd op de bijlage van het BB, wordt ook in de analyse meegenomen. Dit lopend biodiversiteitbeleid kan bijvoorbeeld mogelijkheden bieden voor meekoppeling⁴.

2.2 Opzet beleidsanalyse

In de beleidsanalyse wordt onderscheid gemaakt tussen lange termijn en korte/middellange termijn. De beleidsopgave voor de lange termijn staat centraal in hoofdstuk 3. De beleidsopgave voor de korte termijn komt aan de orde in hoofdstuk 4.

In de analyse van het lange termijn beleid worden de doelstellingen gegroepeerd naar thema (zie ook bijlage 1). Daarbij gebruikte thema's zijn: 'soortenbescherming', 'bescherming ecosystemen', 'duurzaam gebruik' en 'eerlijke verdeling van de opbrengsten uit genetische bronnen'. Deze thema's komen voort uit de drie CBD-doelstellingen; behoud, duurzaam gebruik en een eerlijke verdeling van de opbrengsten van genetische bronnen. Aan deze CBD-doelstellingen is een streefbeeld ontleend waarin de ideale toekomst – gezien door de bril van het biodiversiteitbeleid - wordt geschetst⁵.

Vervolgens wordt per doelgroep beschreven welke rol en bijdrage wordt verwacht van de doelgroep bij het realiseren van de beleidsopgave (de eerder geschetste ideale toekomst). Voor de lange termijn beleidsopgave gaat dit vanzelfsprekend om ambitieuze toekomstbeelden m.b.t. de doelgroepen (zie paragraaf 3.3)⁶.

³ De nog op te richten maatschappelijke Taskforce Biodiversiteit zal voeding bieden voor de ontwikkeling van het lange termijn rijksbeleid.

⁴ Daarnaast bestaan mogelijkheden tot meekoppeling met andere beleid en communicatieprogramma's. Zie hiervoor deel B. Mogelijkheden voor meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie.

⁵ Het ontwikkelde streefbeeld heeft geen formele beleidsstatus maar kan mogelijk wel als visie op de toekomst een (inspiratie)bron vormen bij communicatie over het beleid.

⁶ Het ontwikkelen van lange termijn streefbeelden voor de doelgroepen is van belang voor een effectieve communicatie met de doelgroepen. Vanwege het ontbreken van een actuele bron voor het lange termijn beleid hebben de opgestelde streefbeelden eveneens geen formele status.

In de analyse van het korte termijn beleid wordt eerst de beleidsopgave die het BB stelt per inhoudelijke beleidsprioriteit samengevat (zie paragraaf 4.2). Vervolgens wordt per doelgroep beschreven welke rol en bijdrage expliciet of impliciet wordt verwacht van de doelgroep bij het realiseren van de korte termijn beleidsopgave. Daarbij worden overzichten gegeven van de specifieke handelingspraktijken die voor die doelgroep in het korte termijn beleid benoemd worden (zie paragraaf 4.3).

De beschrijving van de lange en korte termijn beleidsopgave en de lange termijn streefbeelden en korte termijn verwachtingen ten aanzien van de doelgroepen vormen input voor de doelgroepenanalyses en handelingsdomeinen-analyses in de vervolgstappen van het back office front office onderzoek.

Voor zowel de lange termijn als de korte termijn is gekeken naar de fase waarin het beleid zich bevindt. Voor de communicatie met de doelgroepen is het nl. van belang te weten in welke fase het beleid zich bevindt en hoe ver het maatschappelijk innovatieproces is⁷. In de hoofdstukken 3 en 4 wordt de beleidsfase kort beschreven.

Door alle beleidsopgaven op het gebied van biodiversiteit per thema te ordenen (van algemene kaderstellende doelen en beleid naar lange en korte termijn beleidsopgaven en lopend beleid), ontstaat een overzicht van de verbonden beleidsopgaven (bijlage 1). Dit overzicht kan worden gebruikt voor de communicatie op het gebied van biodiversiteit. De meer algemene kaderstellende doelen (waaronder de CBD-doelen en de MDG's) onderstrepen zowel het politieke gewicht als de urgentie van de meer specifieke beleidsopgaven en kunnen hierdoor input leveren voor de inhoudelijke communicatie richting doelgroepen (wat is het lange termijn doel, waarom willen we het?). Aan de kernboodschap Biodiversiteit kunnen - aan de hand van het overzicht van beleidsopgaven - ook specifieke boodschappen worden verbonden, bijvoorbeeld door verbindingen te leggen naar concreet beleid op het gebied van de in de kernboodschap genoemde thema's. Door het overzicht van beleidsopgaven (en de tevens uitgevoerde 'meekoppelscan') kunnen bovendien meekoppelmomenten worden geïdentificeerd om nieuw beleid met bestaande programma's uit het lopend beleid mee te laten liften.

In bijlage 2 worden de prioritaire doelgroepen van de beleidsopgaven geïdentificeerd (van de BB-prioriteiten en van het lopend beleid) en wordt aangegeven in welke beleidsfase het beleid zich bevindt. Dit laatste is van belang voor het onderscheid tussen beleidsobjecten en beleidspartners. In het geval van beleidsobjecten gaat het om finale doelgroepen waarvan de handelingspraktijken beïnvloed moeten worden. In het geval van beleidspartners gaat het om intermediaire doelgroepen (of hun vertegenwoordigers) met wie de overheid samen gaat/wil werken om het beleid verder te ontwikkelen. Het verschil tussen deze twee typen doelgroepen is belangrijk voor de wijze van communicatie.

⁷ Communicatie m.b.t. beleid dat nog in een vroege ontwikkelingsfase verkeert, zal meestal beperkt blijven tot beleidsprocescommunicatie gericht op een inner circle van beleidspartners in het maatschappelijk middenveld.

Bij beleidsobjecten ligt de nadruk bij communicatie op het adopteren van handelingsalternatieven en bij beleidspartners ligt de nadruk op het hen betrekken in het beleidsproces en de ontwikkeling van handelingsalternatieven voor de finale doelgroep. Doelgroepen zijn dus meestal zowel beleidsobject als beleidspartner. Beleidspartners zijn meestal de koplopers of voortrekkers binnen een doelgroep.

Bijlage 2 vormt belangrijke input voor de doelgroepanalyses en handelingsdomeinanalyses. Wel moet men zich realiseren dat alleen de prioritaire doelgroepen worden genoemd en er mogelijk meer doelgroepen bij een beleidsopgave zijn betrokken. Doelgroepen die worden onderscheiden zijn de rijksoverheid, regionale overheden, burgers, bedrijven, NGO's en het onderwijs.

3 Beleidsopgave lange termijn

3.1 Algemeen

Nederland werkt in een breed internationaal kader actief samen aan het stoppen van het verlies aan biodiversiteit en het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen wereldwijd. Internationale afspraken op het gebied van biodiversiteit zijn richtinggevend voor het Nederlandse biodiversiteitsbeleid:

- ▶ VN-Biodiversiteitsverdrag van 1992 (de CBD), met als doelstellingen het behoud van biodiversiteit, duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen en een eerlijke verdeling van opbrengsten van het gebruik van genetische bronnen.
- ▶ Millennium Development Goals (MDG's) waar de CBD onderdeel van is.
- ▶ De afspraak van wereldleiders om in 2010 te komen tot een belangrijke vermindering van het verlies aan biodiversiteit (afgesproken op WSSD in 2002).
- ▶ Besluit van de Europese Unie om het biodiversiteitsverlies tegen 2010, en daarna, tot staan te brengen (en overige EU-doelstellingen).
- ▶ CMS en dochterverdragen.

Het Nederlandse biodiversiteitsbeleid heeft een aantal doelstellingen dat hierbij aansluit:

- ▶ Het actief bijdragen aan het afremmen van de snelheid van biodiversiteitsverlies buiten de Europese Unie, zoals internationaal geformuleerd.
- ▶ Het bijdragen aan het bereiken van MDG1, MDG7 en MDG8: het koppelen van armoedebestrijding aan duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen, een beter leefmilieu en duurzame economische groei (handelsketens).
- ▶ Het integreren van biodiversiteitsaspecten in economische sectoren.
- ▶ Het per 2010 – en daarna – toeroepen van een halt aan de achteruitgang van de biodiversiteit in Nederland en er voor zorgen dat er in 2020 duurzame condities zijn voor het voortbestaan van alle soorten en populaties die in het recente verleden (1982) van nature in ons land voorkwamen.
- ▶ Het, ter ondersteuning van deze doelen, bevorderen van participatie en kennis voor biodiversiteit en van communicatie en educatie met aandacht voor functies, waarden en zichtbaarheid van biodiversiteit.

Het beleid om deze doelstellingen te bereiken wordt door de verschillende departementen uitgevoerd (Ministeries van LNV, Ontwikkelingssamenwerking (BUZA), VROM en EZ, OCW, V&W en Defensie).

3.2 Naar thema

Soortenbescherming

Wereldwijd zijn er afspraken gemaakt om biodiversiteit op mondiaal niveau te behouden. De belangrijkste is het CBD-verdrag, dat zich onder meer richt op het behoud van biodiversiteit. Ook op de World Summit on Sustainable Development (Johannesburg) zijn afspraken gemaakt over een vermindering van het mondiale verlies aan biodiversiteit. Daarnaast is de CMS-conventie over migrerende soorten (Bonn-conventie) van belang.

De mondiale afspraken zijn opgenomen in de Europese wetgeving. De EU vogelrichtlijn en habitatrichtlijn zijn hier voorbeelden van. Eén van de tien prioritaire doelstellingen van de EU is de bescherming van de belangrijkste habitats en soorten binnen de EU. Het stoppen van het biodiversiteitsverlies in de EU per 2010 is een van de EU afspraken (EU-actieplan). Relevant is ook het afremmen van de snelheid van biodiversiteitsverlies buiten de EU. Een andere EU-doelstelling op het gebied van soortenbescherming is de vermindering van de impact van invasieve soorten en genotypen met als doel het behoud van inheemse soorten. CITES is van belang vanwege de handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten. EU-beleid is gericht op het verminderen van de impact van internationale handel op de mondiale biodiversiteit en ecosysteemdiensten. Op nationaal niveau is de implementatie van CITES en de Nederlandse Flora en Fauna Wet van belang.

Beleidsfase

Veel beleid op het gebied van soortenbescherming bevindt zich in de uitvoerende fase van het beleid. Nederland werkt op nationaal niveau en internationaal actief aan het behoud van soorten en aan een vermindering van de impact van invasieve soorten met als doel het behoud van inheemse soorten. Via de creatie en instandhouding van ecologische netwerken wordt gewerkt aan de voorwaarden voor het voortbestaan van soorten.

Bescherming ecosystemen

Wereldwijd staat het behoud van ecosystemen en ecosysteemdiensten hoog op de agenda. Om het biodiversiteitsverlies in de EU te stoppen en te zorgen voor duurzame instandhoudingscondities, is een van de prioritaire doelstellingen van de EU om de bijdrage van regionale ontwikkeling aan biodiversiteit te versterken door het aanleggen en uitbreiden van het PAN-Europees netwerk (PEEN), Natura 2000, de Groenblauwe dooradering en de EHS. Een andere prioritaire EU-doelstelling is adaptatie van biodiversiteit aan klimaatverandering door het beperken van schade dan wel aanpassingsmaatregelen in ecosystemen die zeer kwetsbaar zijn voor klimaatverandering. Op nationaal niveau is de Nederlandse Natuurbeschermingswet van belang. Bescherming van ecosystemen is er tevens op gericht om de ecosystemen hun functie te laten vervullen en daarmee duurzaam gebruik (zie hieronder) mogelijk te maken.

Beleidsfase

Het beleid op het gebied van ecosystemen bevindt zich in de uitvoeringsfase wanneer het gaat om de aandacht voor ecologische netwerken. Nederland is één van de voorlopers op het gebied van ecologische netwerken en dit beleid kreeg ook tijdens het Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal al veel aandacht. Internationaal bevindt het beleid zich meer in een ontwikkelingsfase. Dit geldt zeker voor de adaptatie van biodiversiteit en ecologische netwerken aan klimaatverandering.

Duurzaam gebruik biodiversiteit

Het duurzaam gebruik van mondiale biodiversiteit is één van de drie CBD-doelstellingen. Voor een duurzaam gebruik en behoud van biodiversiteit is het nodig om biodiversiteitsaspecten in economische sectoren te integreren. Duurzaam gebruik van biodiversiteit is onder meer van belang in handelsketens, in de landbouw en in de visserij.

EU-prioriteiten in dit kader zijn 'instandhouding en herstel van de biodiversiteit en de ecosysteemdiensten op het gehele platteland in de EU' (het EU-actieplan voor biodiversiteit in de landbouw) en 'instandhouding en herstel van de biodiversiteit en de ecosysteemdiensten in het mariene milieu van de EU'. UNCLOS regelt de wettelijke status van genetische bronnen op volle zee. Voor het nationaal beleid geldt dat verduurzaming van markt- en productieketens, verduurzaming van de landbouw (inclusief de teelt van biobrandstoffen) en een duurzaam gebruik en behoud van mariene biodiversiteit tot de lange termijn prioriteiten op het gebied van biodiversiteit behoren. Naast integratie van biodiversiteitsaspecten in de economie is bewustwording van het belang ervan, onderwijs en toegepast wetenschappelijk onderzoek naar biodiversiteit en ecosysteemdiensten van belang.

Beleidsfase

De beleidsopgaven binnen het thema 'duurzaam gebruik' zitten zowel in de ontwikkelfase als in de uitvoerende fase van het beleid. Het beleid op het gebied van verduurzaming van productieketens en landbouw, nationaal en internationaal georiënteerd, is voor een deel in de fase van uitvoering. Ook het beleid ten aanzien van het duurzaam gebruik en behoud van mariene biodiversiteit bevindt zich voor een groot deel in de uitvoerende fase, vooral wat betreft het beleid ten aanzien van verduurzaming van de visserij. Het maatschappelijke innovatieproces gericht op het integreren van biodiversiteitsaspecten in economische sectoren (bijvoorbeeld door te betalen voor ecosysteemdiensten) bevindt zich echter nog in de ontwikkelfase.

Eerlijke verdeling van de opbrengsten uit genetische bronnen

Een van de CBD-doelstellingen is toegang tot genetische bronnen en eerlijke verdeling van de voordelen van het gebruik daarvan (ABS). Voor internationale handel en samenwerking is het van belang dat er goede afspraken zijn over de toegang tot genetische bronnen. Op die manier worden genetische bronnen goed gebruikt en blijven ze bewaard. Eén van de lange termijn afspraken op mondiaal niveau is het bereiken van de Millennium Development Goals, MDG 1, MDG7 en MDG 8: het koppelen van armoedebestrijding aan duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen, een beter leefmilieu en duurzame economische groei. De EU-prioriteit 'aanzienlijke versterking van het aspect biodiversiteit en ecosysteemdiensten in het beleid van de EU voor externe bijstand' richt zich op dit thema.

Beleidsfase

Wat betreft het thema 'eerlijke verdeling' bevindt het beleid zich in de ontwikkelfase. Er zijn nog geen concrete afspraken over de toegang tot genetische bronnen en over een eerlijke verdeling van de opbrengsten van het gebruik van deze bronnen.

Streefbeeld: de ideale toekomst

Mondiaal is het verlies aan biodiversiteit en ecosysteemdiensten enorm verminderd. Op Europees niveau is het verlies aan biodiversiteit en ecosysteemdiensten gestopt. Bedreigde soorten en hun habitats hebben een beschermd status en deze wordt door overheden, bedrijven en burgers gerespecteerd. De handel in bedreigde soorten is gestopt. Inheemse soorten worden behouden en de impact van invasieve soorten en genotypen is tot een minimum beperkt. Op mondiaal niveau zijn grootschalige en robuuste ecologische netwerken gerealiseerd ter bescherming van bronpopulaties. Deze netwerken hebben een beschermd status gekregen.

Hiermee is het behoud van een grote verscheidenheid aan ecosystemen en daarmee van biodiversiteit en ecosysteemdiensten, gewaarborgd. De netwerken zijn aangepast aan de mogelijke gevolgen van klimaatverandering. Voor de gebieden waarvoor biodiversiteitsbehoud niet de primaire functie is, is integraal gebiedsgericht biodiversiteitbeleid ontwikkeld en zijn biodiversiteitactieplannen ontwikkeld. Daarmee wordt in de regio's gezorgd voor een optimale en duurzame benutting van de functies van streekeigen biodiversiteit voor landbouw, recreatie, wonen, e.d.

Er is een groot draagvlak gecreëerd voor het biodiversiteitbeleid. De functies en waarden van biodiversiteit en ecosysteemdiensten en het belang van behoud en duurzaam gebruik hiervan zijn doorgedrongen bij zowel producenten als consumenten. In economische sectoren is de aandacht voor biodiversiteit geïntegreerd: in de prijs van producten die met behulp van biodiversiteit of ecosysteemdiensten tot stand zijn gekomen, zijn de kosten voor het gebruik van deze diensten verwerkt. Er is sprake van een duurzame economische groei. Zowel overheden als bedrijven en burgers consumeren op een duurzame manier. Internationale handelsketens zijn duurzaam geworden door druk vanuit de overheid, door de vraag vanuit consumenten en door de inspanningen van producenten. Waar nodig zijn via rondetafelprocessen internationaal afspraken gemaakt over het duurzaam gebruik van biodiversiteit. Binnen de landbouw wordt gebruik gemaakt van productietechnieken die garant staan voor een duurzame productie met een minimale impact op biodiversiteit. Ook het gebruik van mariene biodiversiteit en gerelateerde ecosysteemdiensten is duurzaam. Er is sprake van een duurzame visserij, van een extreme vermindering van het aantal bijvangsten door ontwikkeling van nieuwe technieken en van een volledige afname van illegale visserij door internationale afspraken en het controleren van de naleving van wet- en regelgeving. Over de toegang tot genetische bronnen en een eerlijke verdeling van de voordelen van het gebruik daarvan zijn afspraken gemaakt die door alle partijen worden gesteund en nageleefd. Doordat de Millennium Development Goals 1, 7 en 8 zijn bereikt is armoede sterk afgenomen.

3.3 Naar doelgroep

Binnen de lange termijn beleidsopgaven van het Nederlandse biodiversiteitbeleid zijn alle doelgroepen van prioritair belang. Hieronder worden lange termijn streefbeelden per doelgroep beschreven (zie ook hoofdstuk 2). Deze streefbeelden vormen een blik in een toekomst waarin het biodiversiteitbeleid succesvol is geweest. De streefbeelden maken duidelijk wat de Nederlandse overheid op termijn van de doelgroepen verwacht en dat geeft richting aan de communicatie met de doelgroepen.

Rijksoverheid

De rijksoverheid heeft een belangrijke en actieve rol gespeeld in het bevorderen van onderzoek en het oppikken van signalen vanuit de wetenschap en NGO's, de maatschappelijke vertaling daarvan en het doorgeleiden naar politiek en publiek. Daardoor is de zichtbaarheid van biodiversiteit, de functies van biodiversiteit en het belang van behoud en duurzaam gebruik in alle geledingen van de maatschappij doorgedrongen en bestaat er een groot draagvlak onder burgers en politiek voor ambitieus biodiversiteitbeleid en een daadkrachtige uitvoering daarvan. Alle doelgroepen nemen hun eigen rol en verantwoordelijkheid zodat in onderlinge samenwerking behoud, duurzaam gebruik en eerlijke verdeling zijn veiliggesteld.

De rijksoverheid heeft door haar beleid de aanzet gegeven en de condities gecreëerd waarmee het gelukt is de bestaande maatschappelijke routines in het gebruik van niet-duurzame alternatieven te doorbreken. De rijksoverheid heeft daarbij zelf het goede voorbeeld gegeven op het gebied van toepassing van duurzame handelingspraktijken, o.a. in haar eigen inkoopbeleid. De rijksoverheid heeft via internationale diplomatie en samenwerking een 'level playing field' (gelijk speelveld) voor bedrijven gecreëerd. Het Nederlandse bedrijfsleven is hiermee door de rijksoverheid in staat gesteld om leiderschap te tonen en bij te dragen aan duurzame ontwikkeling, en heeft de ruimte gekregen om zich verantwoordelijk op te kunnen stellen. Ook heeft de rijksoverheid een grote rol gespeeld binnen de thema's 'duurzaam gebruik' en 'eerlijke verdeling', door het opstellen van instrumenten en het maken van afspraken over ABS, over compensatie van biodiversiteitsverlies en betalen voor ecosysteemdiensten. Beleid is vertaald in uitvoerbare regels en duurzaamheid wordt beloond. Onduurzaam gedrag is onaantrekkelijk gemaakt. De waardering van biodiversiteit en ecosysteemdiensten in financiële en economische termen heeft een grote bijdrage geleverd aan een duurzame omgang met biodiversiteit, zowel nationaal als internationaal, zowel door bedrijven als consumenten. Daarmee is de ontwikkeling van duurzame handelingsalternatieven sterk gestimuleerd en grootschalige adoptie daarvan door alle doelgroepen een feit.

Voorts heeft de rijksoverheid samenhang aangebracht tussen versnipperde en langs elkaar heen werkende beleidssectoren, ruimtelijke functies, gebieden en maatschappelijke groeperingen. Binnen het thema 'gebiedsbescherming' heeft de rijksoverheid robuuste ecologische netwerken gecreëerd ter bescherming van bronpopulaties en heeft zij gezorgd voor het veilig stellen van deze netwerken (inclusief de aanpassing aan klimaatverandering). Buiten de beschermde gebieden is biodiversiteit een essentiële component geworden in ecoregionale gebiedsontwikkeling waarin de waarde en kansen die biodiversiteit biedt voor de vervulling van gebiedsfuncties integraal is meegenomen. De rijksoverheid heeft zorg gedragen voor de ontwikkeling van biodiversiteitsnormen voor de verschillende functies en gebieden. Zowel binnen als buiten Europa heeft Nederland een belangrijke bijdrage geleverd aan het behoud van bronpopulaties door bescherming van ecologische netwerken en ecoregionale gebiedsontwikkeling.

Nederland loopt voorop in het internationale biodiversiteitsbeleid, heeft zich ontwikkeld tot een van de mondiaal belangrijke kenniscentra over biodiversiteit en is een erkend expert in de ontwikkeling en implementatie van effectief biodiversiteitsbeleid. Zij voert een succesvol innovatiebeleid waarin nieuwe mogelijkheden en kansen van biodiversiteit worden opgespoord en verzilverd.

Regionale en lokale overheden

Provincies

Provincies hebben een adequate bescherming van bronpopulaties en ecosystemen gerealiseerd door de ontwikkeling van een robuust ecologisch netwerk, door natuurherstel en -ontwikkeling en door de uitvoering van soort- en leefgebiedbeschermingsplannen. Bij grensoverschrijdend beheer wordt samengewerkt met regionale overheden in het buitenland. Buiten de beschermde gebieden is onder regie van de provincies overall in Nederland, samen met regionale en lokale doelgroepen, integraal gebiedsgericht biodiversiteitsbeleid ontwikkeld en zijn de daaraan gekoppelde regionale biodiversiteitactieplannen uitgevoerd. Agrobiodiversiteitsbeleid is gemeengoed geworden.

Bij de ontwikkeling en inrichting van bedrijventerreinen, steden en infrastructuur speelt biodiversiteitbeleid een belangrijke rol en draagt bij aan de gebiedskwaliteit voor die functies. Al het provinciale beleid is doorgelicht op knelpunten en kansen voor biodiversiteit. Knelpunten die het regionaal biodiversiteitbeleid belemmeren zijn weggenomen en kansen worden benut.

Waterschappen

Veel biodiversiteit is waterafhankelijk of watergerelateerd en daarom zijn biodiversiteitsdoelen volledig geïntegreerd in al het waterbeleid en -beheer. Alle maatregelen op het gebied van waterbeheer en waterberging worden zo uitgevoerd dat ze biodiversiteitswaarde creëren. Omgekeerd worden de functies die biodiversiteit vervult voor waterberging, waterbeheer en waterkwaliteit optimaal benut. Daarbij wordt intensief samengewerkt met de landbouw, gemeenten en het bedrijfsleven. Ook wordt er systematisch gebruik gemaakt van biodiversiteit in de bedrijfsvoering van waterschappen (baggerregime, maai-beheer, natuurlijke zuivering door rietvelden) en voeren waterschappen een duurzaam inkoopbeleid.

Gemeenten

Gemeenten hebben met behulp van biodiversiteit een aantrekkelijke leefomgeving, een verbetering van het vestigingsklimaat voor bedrijven en burgers, een uitbreiding van het recreatieve palet en een versterking van de gemeentelijke identiteit gerealiseerd. Alle gemeenten beschikken over een gemeentelijk biodiversiteitbeleid en een lokaal biodiversiteitactieplan. Daarin is de eigen bijdrage aan het behoud van bronpopulaties en ecosystemen verwoord. Daarnaast is biodiversiteitbeleid volledig geïntegreerd in het gemeentelijk beleid op het gebied van stedelijke ontwikkeling, waterbeheer, groenbeleid e.d., o.a. doordat biodiversiteit vroegtijdig wordt betrokken in planontwikkeling en plannen getoetst worden aan lokale biodiversiteitsnormen. Het groenbeleid is herijkt aan de doelstellingen van het biodiversiteitbeleid en de kwaliteitsnormen die het rijk heeft ontwikkeld. Gemeenten doen actief aan biodiversiteiteducatie en bewoners worden actief betrokken bij het biodiversiteitbeleid en de uitvoering van lokale biodiversiteitactieplannen. Bedrijven waarmee de gemeente directe contacten onderhoudt als bevoegd gezag worden gestimuleerd om biodiversiteit te integreren in de bedrijfsvoering en waar nodig wordt dit in omgevingsvergunningen vastgelegd. Biodiversiteit is een belangrijk thema in de internationale contacten en samenwerking met gemeenten elders in Europa en daarbuiten.

Burgers

Burgers genieten van de schoonheid en het nut dat biodiversiteit hen biedt. Burgers hebben ook een groter inzicht gekregen in ecologische samenhangen (the web of life) en realiseren zich dat het behoud van een grote variatie aan levensvormen en ecosystemen onmisbaar is voor hun eigen welvaart en welbevinden. Burgers zijn zich daardoor zeer bewust van de functies en waarden van biodiversiteit en het belang van het behoud daarvan, voor henzelf en hun kinderen. Op basis van dit bewustzijn is er een groot draagvlak voor biodiversiteitbeleid. Ook zijn zij zich bewust geworden van de invloed die zij hierop zelf hebben. Daarom dragen burgers in hun eigen woon- en leefomgeving actief bij aan biodiversiteitskwaliteit, verrichten zij als consument inspanningen om hun eigen ecologische voetafdruk te verkleinen en zij zijn bereid te betalen voor biodiversiteit.

Er zijn vele manieren waarop burgers een rol hebben gespeeld bij het verkleinen van de negatieve invloed op biodiversiteit. Eén van de dingen die burgers op grote schaal doen is duurzaam consumeren, het maken van een bewuste keuze bij de aankoop van producten. Om de invloed van klimaatverandering op biodiversiteit te verminderen leven burgers energiezuinig. Ook wonen, reizen en recreëren burgers op een biodiversiteitsvriendelijke manier. Burgers spelen een rol bij het tegengaan van vervuiling door o.a. het verminderen en veilig verwijderen van afval en de aanschaf van schonere auto's. Burgers werken actief samen met (lokale) overheden, NGOs en bedrijven aan een integraal biodiversiteitsbeleid voor hun eigen woonomgeving, gemeente en regio. Bij het opzetten en uitvoeren van biodiversiteitsactieplannen nemen burgers een belangrijke rol. Niet alleen door hun inzet bij de opzet en uitvoering van de plannen, maar ook door toepassing van hun eigen kennis en expertise.

Bedrijven

Het bedrijfsleven is een belangrijke partner in de strijd voor het behoud, duurzaam gebruik en een eerlijke verdeling van de opbrengsten van biodiversiteit. Het bedrijfsleven speelt een belangrijke rol bij het duurzaam gebruik en beheer van natuurlijke hulpbronnen en de bedrijven hebben hun impact op biodiversiteit via ketens in kaart gebracht en voorkomen, geminimaliseerd en gecompenseerd. De grotere bedrijven vervulden een voortrekkersrol bij de stappen die gezet zijn om de impact van internationale handel op mondiale biodiversiteit en ecosysteemdiensten te voorkomen, te verminderen en (indien een restimpact niet voorkomen kan worden) te compenseren. Hierover zijn internationaal afspraken gemaakt via multistakeholder initiatieven, zoals internationale Round Tables. Bedrijven hebben biodiversiteit geïntegreerd in hun strategisch beleid en de bedrijfsvoering en in het geval van nieuwe productielocaties wordt in het kader van de milieueffectrapportage het onderdeel biodiversiteit als volwaardig onderdeel meegenomen. In sommige, internationaal aangewezen gebieden worden geen nieuwe economische activiteiten ontplooid (no-go areas). Deze gebieden zijn aangewezen op basis van internationaal geaccepteerde criteria. Voor iedere productielocatie hebben bedrijven, in nauwe samenwerking met lokale stakeholders, een biodiversiteitactieplan opgesteld om negatieve impacts te voorkomen en waar mogelijk biodiversiteit te versterken. Bedrijventerreinen vormen daardoor zowel een habitat voor belangrijke dier- en plantsoorten, als een corridor in ecologische netwerken. Internationaal is een level playing field gecreëerd door afspraken tussen bedrijven onderling en het feit dat free riders zichzelf uit de markt hebben geprijsd doordat het gebruik van biodiversiteit en ecosysteemdiensten inmiddels een belangrijke kostenpost vormt.

Bedrijven zijn zich bewust van de kansen die biodiversiteit biedt in de vorm van 'biotrade' en innovatie op het gebied van biodiversiteitsvriendelijke technieken. Het onderwerp biodiversiteit staat dan ook hoog op de agenda van het ministerie van Economische Zaken. Bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties hebben afspraken gemaakt over de toegang tot genetische bronnen en een eerlijke verdeling van de opbrengsten.

Onderwijs

Het basisonderwijs heeft er in belangrijke mate aan bijgedragen dat men van jongs af aan bekend is met de waarde van biodiversiteit en het belang om biodiversiteit te behouden en duurzaam te gebruiken. Binnen beroepsopleidingen is duurzaam gebruik van biodiversiteit een belangrijk aandachtspunt.

Universiteiten vervullen een belangrijke rol in het doen van fundamenteel onderzoek naar biodiversiteit en ecosysteemdiensten, al dan niet in relatie tot maatschappelijke actoren en sectoren. De resultaten van dit onderzoek worden door verschillende kennisinstituten en proefstations vertaald naar de praktijk. De resultaten vinden uiteindelijk hun weg naar de beroepsopleidingen, bedrijven, overheden en NGO's.

4 Beleidsopgave korte termijn

4.1 Algemeen

De aanpak van het transitieprogramma is pas op de langere termijn effectief. Op een aantal terreinen zijn vanwege de urgentie extra impulsen nodig om duurzaam beheer en bescherming te bevorderen. Om zowel binnen Nederland als wereldwijd biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen te behouden is juist ook op korte termijn actie nodig. Daarom focust het Beleidsprogramma Biodiversiteit Werkt (BB) zich de komende vier jaar op de meest urgente prioriteiten binnen de lange termijn doelstellingen.

4.2 Prioriteiten BB

De belangrijkste korte termijn doelen van het biodiversiteitbeleid zijn de inhoudelijke prioriteiten van het BB. Deze prioriteiten richten zich op het verduurzamen van het gebruik van biodiversiteit en ecosysteemdiensten, op het beschermen van kwetsbare en functionele biodiversiteit en op het verbeterde beheer van mariene ecosystemen.

Inhoudelijke prioriteiten	Korte toelichting
Handelsketens en biodiversiteit	Verduurzaming handel in hout, soja, palmolie, biomassa en veen
Betalen voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten	Creëren van markten en betalingsmechanismen voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten
Biodiversiteit werkt	Functioneel gebruik van ecosysteemdiensten in landgebruik nationaal en bevordering benutting biodiversiteit in (agro)productieprocessen
Ecologische netwerken	Creëren van ecologische netwerken binnen een bredere ecoregionale ontwikkeling
Mariene biodiversiteit en duurzame visserij	Behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit in zeeën en oceanen.

Handelsketens en Biodiversiteit

Biodiversiteit en ecosystemen spelen een belangrijke rol in de verduurzaming van handelsketens. Door het internationale karakter van handelsketens is de ecologische voetafdruk van Nederlandse activiteiten in het buitenland is groot. De urgentie is groot gezien het hoge aandeel biologische diversiteit en het grootschalige karakter en tempo van ontbossing/conversie en degradatie van (vooral tropische) bossen, en de maatschappelijke gevolgen daarvan. Een belangrijke rol spelen hout, agro-grondstoffen, mijnbouw, energiewinning, toerisme, de financiële sector en veenwinning. Het ministerie van BuZa is trekker van deze prioriteit, samen met het ministerie van VROM.

Belangrijkste inhoudelijke doelstellingen

Om de lange termijn doelstelling voor duurzame markt- of productieketens de komende vier jaar dichterbij te brengen, zal het kabinet zich ten aanzien van hout, soja, palmolie, biomassa en veen inzetten om uiterlijk in 2011 de volgende resultaten te realiseren:

- ▶ Afspraken maken met het bedrijfsleven over de benodigde transitie (m.u.v. biomassa).
- ▶ Overheid zal vanaf 2010 alleen duurzaam geproduceerd hout inkopen. Kabinet streeft naar aandeel duurzaam geproduceerd hout op de Nederlandse markt in 2011 van minimaal 50%.

- ▶ De verduurzaming van de productie van biomassa en biobrandstoffen (inter)nationaal. De productie mag geen negatieve sociale, economische of ecologische consequenties hebben. In 2011 op koers om in 2020 aandeel biobrandstoffen in het Nederlandse energieverbruik 10% te laten zijn.
- ▶ Bevordering duurzaam geproduceerde soja en palmolie.
- ▶ Ontwikkeling en inbedding van duurzaamheidcriteria in internationale context (ruimte bieden voor certificering).
- ▶ Integratie van kleine producenten buiten de EU in duurzame ketens.

Het BB heeft hierin een informerende en faciliterende rol. Het BB zal zich richten op specifieke ketens en op het leggen van verbanden tussen ketens. Het accent ligt op internationale samenwerking.

Beleidsfase

De beleidsprioriteiten van de prioriteit 'handelsketens en biodiversiteit' bevinden zich vooral in de uitvoerende fase van het beleid. Op het gebied van verduurzaming van specifieke ketens (hout, palmolie, soja) is het beleid actief gericht op het bevorderen van duurzame productie en met het maken van afspraken met het bedrijfsleven. Wat betreft het verduurzamen van de productie van biobrandstoffen wordt nog onderzocht of er wel (voldoende) milieuwinst te behalen is door het gebruik van biobrandstoffen. In het duurzaam inkoopbeleid wordt hard gewerkt aan het opstellen van criteria voor de verschillende productgroepen. Wat betreft het inbedden van duurzaamheidcriteria op internationaal niveau is het beleid nog in de ontwikkelingsfase. Dit geldt ook voor het integreren van kleine producenten buiten de EU in duurzame ketens.

Betalen voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten

Het publieke karakter van biodiversiteit hangt samen met de geringe erkenning van de betekenis en waarde van ecosysteemdiensten en het ontbreken van afdoende financieringsmogelijkheden hiervoor. De kosten voor het gebruik van biodiversiteit worden daardoor niet in de prijzen van producten of diensten verwerkt. Er is dringend behoefte aan het integreren van milieu in de economische besluitvorming en het vermarkten van milieugoederen en diensten. Het ministerie van VROM is trekker van dit thema.

Belangrijkste inhoudelijke doelstellingen

Het kabinet zal zich inzetten om in 2011 de volgende doelstellingen te realiseren:

- ▶ spoedige uitwerking van internationale afspraken over economische instrumenten om ontbossing en degradatie van vennen tegen te gaan;
- ▶ afspraken met bedrijfsleven maken over compensatie biodiversiteit;
- ▶ actief bijdragen aan het verankeren van de waarde van biodiversiteit in internationaal perspectief;
- ▶ ABS, Internationale afspraken maken, uiterlijk 2010;
- ▶ vergroening belastingstelsel en actualisering stimuleringsbeleid;
- ▶ ondersteunen van ontwikkeling van markten voor biodiversiteit/ecosysteemdiensten;
- ▶ ontwikkeling en implementatie van betaal- en compensatie-instrumentaria;
- ▶ onderzoeken mogelijkheden verbinden van duurzaamheidcriteria aan subsidies.

Beleidsfase

De BB-prioriteit 'betalen voor biodiversiteit' zit voornamelijk in de ontwikkelfase van het beleid. Er zijn nog geen afspraken met het bedrijfsleven over compensatie van biodiversiteit en ecosysteemdiensten of over ABS. Ook wat betreft het ontwikkelen van economische instrumenten om ontbossing en degradatie van venen tegen te gaan, is het beleid nog in de ontwikkelfase.

Biodiversiteit werkt

Biodiversiteit en ecosysteemdiensten zijn onmisbare natuurlijke hulpbronnen voor veel economische sectoren. Herstel van ecosystemen is onzeker en kostbaar. Daarom is het verstandig om het functioneren van ecosystemen te waarborgen door ze niet onnodig te belasten. Het veiligstellen van natuurlijke hulpbronnen is een voorwaarde voor een duurzame economische ontwikkeling. Integratie van biodiversiteit in de bedrijfsvoering is een sleutel voor duurzaam gebruik en behoud. Het ministerie van VROM is trekker van dit thema.

Belangrijkste inhoudelijke doelstellingen

- ▶ Het kabinet zet in op het veiligstellen van veerkrachtige en gezonde ecosystemen buiten de beschermde gebieden (zodanig dat de capaciteit om diensten te leveren gewaarborgd wordt).
- ▶ Uiterlijk in 2011 afspraken met bedrijfsleven over concrete maatregelen om beter gebruik te maken van ecosysteemdiensten in het nationale landgebruik en waar nodig afspraken over vergoeding/ compensatie
- ▶ In overleg met maatschappelijke actoren, de ontwikkeling van een nationaal 'Business and biodiversity-initiatief' en een verkenning naar ontwikkeling van publieksprivate partnerschappen met bedrijven en/of sectoren.
- ▶ Bodembeleid (duurzamere landbouwpraktijk en natuurontwikkeling), accent op samen met bodemgebruikers uitwerken van maatregelen en technieken.
- ▶ Opzetten experimenten meer duurzame bedrijfsvoering (ILG en SPADE).

Beleidsfase

De BB-prioriteit 'biodiversiteit werkt' zit vooral in de ontwikkelfase van het beleid. Er zijn nog geen concrete afspraken over compensatie van biodiversiteit en ecosysteemdiensten in nationaal landgebruik. Ook het proces van het opzetten van experimenten voor een duurzame bedrijfsvoering en het uitwerken van maatregelen en technieken voor een duurzaam bodembeleid is nog in ontwikkeling. Wel is het beleid ten aanzien van het ontwikkelen van publieksprivate partnerschappen op nationaal niveau al in de uitvoerende fase.

Ecologische Netwerken

Tot de belangrijkste bedreigingen van biodiversiteit en ecosysteemfuncties behoren de aantasting en de versnippering van ecosystemen. Om deze bedreigingen het hoofd te bieden wordt geprobeerd om wereldwijd ecologische netwerken te creëren. Ecologische netwerken moeten ervoor zorgen dat we kunnen blijven profiteren van de goederen en diensten die deze netwerken en bijbehorende biodiversiteit ons opleveren.

Natura 2000 wordt het Europese ecologische netwerk. Binnen Nederland wordt de EHS het belangrijkste netwerk, met daarbinnen ook de meeste Nederlandse Natura 2000-gebieden. Het ministerie van LNV is trekker van dit thema.

Belangrijkste inhoudelijke doelstellingen

Nationaal

Duurzaam beheren van de EHS en de Natura 2000-onderdelen daarvan. Vereisten hiervoor zijn: goede milieucondities, een goede waterkwaliteit en soortenbeschermingsbeleid. Adaptatie van ecologische netwerken aan mogelijke klimaatverandering is een belangrijk aandachtspunt (inter)nationaal.

Internationaal

Faciliteren van de realisatie van nationale of regionale ecologische netwerken, door delen van ervaringen, uitvoering van trainingprogramma's en het aanbieden van hulpmiddelen zoals communicatietechnieken en het aansporen van landen die nog niet zijn aangesloten bij verdragen die ecologische netwerken nastreven. Doel is een duurzaam beschermd ecologisch netwerk dat wereldwijd minimaal 10% van elke ecologische regio beslaat (CBD), met veilige migratieroutes, biodiverse gebieden en grootschalige en onderling verbonden ecosystemen.

Beleidsfase

Wat betreft de prioriteit 'ecologische netwerken' geldt dat het nationale beleid voor een groot deel in de uitvoerende fase zit. Internationaal zit het beleid op dit gebied nog in de ontwikkelfase. Het aansporen van landen die niet zijn aangesloten bij verdragen die ecologische netwerken nastreven is daarom ook één van de doelstellingen van deze prioriteit. Het plaatsen van ecologische netwerken in het kader van een bredere ecoregionale ontwikkeling (integratie van ecologische netwerken met ruimtelijk beleid en economisch/armoedebeleid) bevindt zich echter, ook nationaal, nog veelal in de ontwikkelfase van het beleid.

Mariene biodiversiteit en duurzame visserij

Zeeën en oceanen zijn van belang voor mensen vanwege de inkomsten uit de visserij en vanwege de esthetische en farmaceutische waarde. Mariene biodiversiteit wordt echter ernstig bedreigd door overbenutting, bijvangst en bodemberoering door de visserij en door vervuiling, verstoring, klimaatverandering en andere menselijke activiteiten. In kustgebieden is er een sterke relatie tussen gebruik van mariene hulpbronnen, de bescherming van kwetsbare gebieden en lokale sociaaleconomische ontwikkeling. Daarom is bescherming van gebieden als mangroves, koraalriffen, delta's en estuaria belangrijk voor het behoud van biodiversiteit, van de visstand en van lokale economische activiteiten. Het ministerie van LNV is trekker van deze prioriteit.

Belangrijkste inhoudelijke doelstellingen

Nationaal

- ▶ Uitvoering van het perspectief voor een duurzame visserij, met als doel het bevorderen van duurzame ontwikkeling in de Nederlandse visserijsector, met uiterlijk in 2011 sector afspraken hierover.
- ▶ Het verminderen van bijvangst (reductie van 50% in 2013 t.o.v. 2007).
- ▶ Negatieve effecten van visserij op bodemecosysteem verminderen (40% van huidige boomkorvissers in 2013 een andere visserijmethode).
- ▶ Het van toepassing maken van de Natuurbeschermingswet in de Nederlandse Economisch Exclusieve zone (t.b.v. netwerk mariene gebieden).

- ▶ Het aanwijzen en beschermen van gebieden met een bijzonder belang voor biodiversiteit, uiterlijk in 2009 (IBN 2015).
- ▶ Operationalisatie van de ecologische kwaliteitsdoelen (ECOQO's).
- ▶ Versterken van innovatie in de visserij, Visserij Innovatie Platform (VIP).

Internationaal

- ▶ Internationaal, juridisch bindend instrumentarium IUU-visserij.
- ▶ Betere tracking en tracing van handel in illegaal gevangen vis.
- ▶ Capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden, ondersteuning duurzame visserij.
- ▶ Review best practices RFMO's.
- ▶ Vormgeving van een internationaal regime voor bescherming en duurzaam gebruik in zeegebieden buiten nationale rechtsmacht.
- ▶ Vormgeven van geconsolideerd systeem aanwijzing en bescherming MPA's.
- ▶ Totstandkoming van een netwerk van mariene beschermde gebieden in de Noordoost Atlantische oceaan.
- ▶ Bijdragen aan duurzame ecoregionale ontwikkeling in tenminste één regio.
- ▶ Uitvoeren aanbevelingen van de ronde tafel vismeel- en visolieketen.

Beleidsfase

De BB prioriteit 'mariene biodiversiteit' bevindt zich vooral in de uitvoerende fase, zowel op nationaal als op internationaal niveau. Een deel van dit beleid, zoals het aanwijzen van beschermde gebieden (MPA's), nationaal en internationaal, en het toepassen van de natuurbeschermingswet buiten de Nederlandse territoriale zee, bevindt zich nog in de ontwikkelfase.

4.3 Naar doelgroep

Algemeen

De prioriteiten van het Beleidsprogramma Biodiversiteit Werkt vereisen, naast een grote interdepartementale coherentie en samenwerking, vooral ook samenwerking met maatschappelijke actoren. Het kabinet wil daarom met het BB de maatschappelijke betrokkenheid bij behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit versterken. En door het creëren van nieuwe samenwerkingsverbanden wil het kabinet nieuwe creativiteit aanboren om nog slagvaardiger aan het behoud, duurzaam gebruik en een eerlijke verdeling te gaan werken en hiermee de gewenste maatschappelijke transitie te faciliteren.

Het beleidsprogramma omvat derhalve niet alleen wat het rijk zelf van plan is maar ook wat zij verwacht van de betrokken maatschappelijke actoren dan wel doelgroepen van het beleid. Hieronder zijn deze verwachtingen per doelgroep en per BB-prioriteit weergegeven.

In het BB zelf wordt de rol van de verschillende actoren soms expliciet belicht. Veelal wordt in de beschrijvingen van de beleidsprioriteiten echter verwezen naar betrokken actoren. Deze beschrijvingen zijn als basis gehanteerd voor het onderstaand overzicht 'expliciete verwijzingen naar betrokkenheid doelgroep in BB' en waar nodig aangevuld op basis van eigen inzichten (welke actoren zullen logischerwijs betrokken zijn bij de BB prioriteiten en op welke manier?) voor het overzicht 'impliciete verwachtingen ten aanzien van de doelgroep'.

Om de verwachtingen die ten aanzien van de doelgroepen bestaan te kunnen waarmaken zal aandacht moeten worden besteed aan: bewustwording en attitude van de doelgroep, benodigde kennis en de beschikbaarheid van handelingsperspectieven en – alternatieven. Onderstaand overzichten kunnen dus helpen bij het beantwoorden van de vraag wat gedaan moet worden om de doelgroep de rol te geven die hem is toebedacht en welke rol communicatie hierbij kan spelen.

Doelgroep Burgers

Algemeen: hoofdstukken 'ondersteunende prioriteiten'

BB-prioriteit: hoofdstukken 'inhoudelijke prioriteiten' (in sommige gevallen rol doelgroep in BB belicht).

Expliciete verwijzingen naar betrokkenheid doelgroep in BB

BB-beleid	Rol Burgers
Algemeen	Uitvoeren handelingsperspectieven: het gebruiken van VROM-handreiking Biodiversiteit Werkt.
	Bijdragen aan platforms (kennis, advisering).

Impliciete verwachtingen ten aanzien van de doelgroep (doelgroep logischerwijs betrokken bij BB en op welke manier)

BB-beleid	Rol Burgers
Algemeen	Vergroten bewustzijn over de functies en waarden van biodiversiteit en ecosysteemdiensten en de invloed van burgers hierop.
	Zichzelf informeren (over waarden en functies biodiversiteit, door berekenen ecologische voetafdruk (EU-beleid!)).
	Bewuster leven en duurzaam gebruik natuur (op gebied van voedsel, recreatie, vakanties, energie, afval, woning, tuin of transport).
	Actieve rol bij het opstellen biodiversiteitactieplannen.
	Als vrijwilliger werken aan biodiversiteit (als bijv. landschapsbeheerder, natuurgids of in lokale of regionale natuur- of milieuorganisaties).
	Donaties aan en lidmaatschap van natuur- of milieuorganisaties.
Handelsketens en BD	Ondersteunen of initiëren van politieke initiatieven voor internationale regimes/ verdragen voor biodiversiteitsvriendelijke handel.
Betalen voor BD	Onderschrijven van de waarde van biodiversiteit en actief meedenken over mechanismen om dit (in het eigen leven) te verankeren.
BD werkt	Mening laten horen en actief meedenken en samenwerken in buurt of regio en gebruik maken van hun kennis en expertise (om bijv. omgeving rond woning aantrekkelijker te maken en samen te zorgen voor behoud BD).
Ecologische netwerken	Vorbereiden voorstellen voor adaptatie aan klimaatverandering, door terreinbeheerders (particulieren).
	Zich informeren op het gebied van bescherming van gebieden en ecologische netwerken.

BB-beleid	Rol Burgers
	Actief meedenken en samenwerken aan een integrale visie voor gebieden, ecologische verbindingzones en actieplannen voor ecoregionale ontwikkeling.
Mariene BD	Ondersteunen of initiëren van politieke initiatieven voor internationale regimes/ verdragen voor bescherming van mariene biodiversiteit en duurzame handel op dit vlak.
	Zich informeren op het gebied van bescherming van mariene gebieden en ecologische netwerken.

Doelgroep Consumenten

Algemeen: hoofdstukken 'ondersteunende prioriteiten'

BB-prioriteit: hoofdstukken 'inhoudelijke prioriteiten' (in sommige gevallen rol doelgroep in BB belicht).

Expliciete verwijzingen naar betrokkenheid doelgroep in BB

BB-beleid	Rol Consumenten
	Zorgvuldig omgaan met BD en natuurlijke hulpbronnen en Nederlandse voetafdruk terugdringen.
Algemeen	Uitvoeren handelingsperspectieven: het gebruiken van VROM-handreiking Biodiversiteit Werkt.
	Bijdragen aan platforms (kennis, advisering).

Impliciete verwachtingen ten aanzien van de doelgroep (doelgroep logischerwijs betrokken bij BB en op welke manier)

BB-beleid	Rol Consumenten
Algemeen	Vergroten bewustzijn over de functies en waarden van biodiversiteit en ecosysteemdiensten en de invloed van consumenten hierop.
	Zichzelf informeren over waarden en functies biodiversiteit, door berekenen voetafdruk voor biodiversiteit en wat betreft duurzaam consumeren.
	Bewuster leven en duurzaam gebruik natuur (op gebied van voedsel, recreatie, vakanties, energie, afval, woning, tuin of transport).
	Actieve rol bij het opstellen biodiversiteitactieplannen.
Handelsketens en BD	Zich informeren over de invloed die ketens hebben op biodiversiteit.
	Zich informeren over mogelijkheden voor duurzaam consumeren.
	Duurzaam consumeren (bijv. door gebruik van producten met een keurmerk of het kiezen van streekproducten).
Betalen voor BD	Het betalen van een hogere prijs voor een product of dienst als deze ten koste van biodiversiteit tot stand is gekomen (prijs van biodiversiteit geïntegreerd in producten).
	Bijdragen aan compensatie van biodiversiteit en ecosysteemdiensten (nationaal en internationaal).

BB-beleid	Rol Consumenten
BD werkt	Aan de slag gaan met biodiversiteit in de eigen privé-ruimte. (Door bijv. streekeigen planten te kiezen voor de tuin, door natuurlijk en biodiversiteitvriendelijk materiaalgebruik in huis en tuin).
	Het voeren van een duurzame huishouding wat betreft biodiversiteit en ecosysteemdiensten.
Ecologische netwerken	Zich informeren op het gebied van bescherming van gebieden en ecologische netwerken.
	Actief meedenken en samenwerken aan een integrale visie voor gebieden, ecologische verbindingzones en actieplannen voor ecoregionale ontwikkeling.
Mariene BD	Bewust worden van problematiek mariene BD en visserijketens en IUU-visserij.
	Zich informeren over mogelijkheden voor duurzaam consumeren van mariene producten.
	Duurzaam consumeren (bijv. door gebruik van producten met een keurmerk of het gebruik van de viswijzer).

Doelgroep Rijksoverheid

Algemeen: hoofdstukken 'ondersteunende prioriteiten'

BB-prioriteit: hoofdstukken 'inhoudelijke prioriteiten' (in sommige gevallen rol doelgroep in BB belicht).

Expliciete verwijzingen naar betrokkenheid doelgroep in BB

BB-beleid	Rol Rijksoverheid
Algemeen	Bieden concrete handelingsperspectieven aan burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en regionale overheden (VROM-handreiking Biodiversiteit Werkt) en stimuleren en faciliteren van initiatieven.
	Versterken maatschappelijke dialoog (o.a. door instelling taskforce) en bij elkaar brengen overheden en maatschappelijke actoren rond specifieke thema's.
	Faciliteren van gewenste maatschappelijke transitie, instelling taskforce en taak taskforce: aanreiking suggesties en maatregelen.
	Concrete samenwerking (bij uitvoeren van afspraken).
	Bijdragen aan platforms (kennis, advisering).
	Publiekprivate samenwerking.
	Uitwerken van instrumenten, sectormodules, landenmodules, benchmarks en BD in duurzaamheidsverslagen, helpdeskfunctie internationaal.
	Zorgen voor kennisinfrastructuur, bevorderen kennisnetwerken (ondersteuning Lifewatch) en bevorderen beleidsondersteunend onderzoek en toepassingsgericht onderzoek (stimuleringsprogramma met NWO en WOTRO).

BB-beleid	Rol Rijksoverheid
	Permanente samenwerking met overheid en maatschappelijke en private partijen (kennisleveranciers) t.b.v. inventarisatie kennisbehoeften (kennisbank CHM).
	Samenwerking en uitwisseling tussen de departementale onderzoeksinstellingen versterken.
	Internationaal uitwisselen van expertise, kennis en ervaringen en capacity building in ontwikkelingslanden BD en waterbeheer (aansluiten bij sterktes NL).
	Versterken communicatie en zichtbaarheid van functies BD voor mensen via eigen kanalen (creëren draagvlak voor gedragsverandering en BD-beleid).
	Actief steunen van CEPA-werkprogramma.
Handelsketens en BD	Afspraken maken met bedrijfsleven over benodigde transitie in omgaan met biodiversiteit in economische ketens hout, palmolie, soja en veenwinning.
	<p>Stimuleren verduurzaming specifieke internationale ketens: door inbedding duurzaamheidcriteria, afstemming strategie tussen ketens en voor:</p> <p>Hout: Opstellen actieplan met betrokken actoren (bedrijfleven, afnemers en NGO's). Capaciteitsopbouw bij en kennisdeling van duurzaam bosbeheer, gericht op duurzame houtproductie. Versterken uitvoering FLEGT EU-actieplan.</p> <p>Biomassa en biobrandstoffen: Uitvoeren pilots voor duurzame biomassaproductie.</p> <p>Palmolie en soja: Ontwikkeling verificatiesysteem, criteriaontwikkeling, -toepassing en -toetsing. Evaluatie PPP palmolie.</p> <p>Veen: Zoeken alternatieven veensubstraat met producenten, gebruikers en onderzoek.</p>
	Verkennen mogelijkheden aankoopbeleid en stimuleringsbeleid specifieke ketens hout, biomassa en biobrandstoffen, palmolie, soja en veenwinning.
	<p>Stimuleren duurzame productie in brede zin door:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ duurzaam inkoopbeleid Rijksoverheid realiseren ▶ bijdragen aan het initiatief Duurzame Handel ▶ verzorgen van marktprikkels en in internationale gremia zorgdragen voor een 'level playing field' en ruimte voor verduurzaming ▶ stimuleren van ontwikkeling en inbedding duurzaamheidcriteria in internationale context, met name bij de WTO en EU ▶ stimuleren integratie kleine producenten buiten de EU in duurzame ketens ▶ versterken verbanden tussen ketens en bevorderen van elkaar leren
	Bevorderen totstandkoming coherent instrumentarium (criteria, labels). Verkennen juridische en maatschappelijk aanvaardbare instrumenten zoals certificering.
	Bevorderen en ondersteunen van initiatieven met het bedrijfsleven over MVO en het bevorderen van afspraken met bedrijfsleven voor BD-behoud en beheer.

BB-beleid	Rol Rijksoverheid
Betalen voor BD	Afspraken maken over vergoeding/ compensatiemechanismen met bedrijfsleven.
	<p>Actief bijdragen aan verankeren waarde BD (en agrobiodiversiteit) in internationaal perspectief door:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ bijdragen aan vormgeving en realisatie internationale afspraken ABS ▶ ondersteunen van initiatieven gericht op de ontwikkeling van markten voor BD (o.a. door duurzaam inkoopbeleid) ▶ verzamelen best practices en adviezen voor opzetten markten voor ecosysteemdiensten ▶ verkennen en bevorderen mogelijkheden voor betalen voor producten of diensten van BD (ontwikkeling GLB) ▶ verkennen en bevorderen mogelijkheden compenseren onduurzaam beslag op BD, Verdere ontwikkeling en implementatie van de Ecobalans ▶ versterken financiering duurzame instandhouding ecosystemen
	Opzetten van pilotprojecten met Nederlandse bedrijven, zoals o.a. pilotprojecten 'betalen voor duurzaam toerisme' en opzetten van werkgroep met pensioenfondsen voor private financiering van behoud BD.
	Afspraken uitwerken over economische instrumenten om ontbossing en degradatie van venen tegen te gaan.
	<p>Stimuleren klimaatbuffers:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ duurzame vastlegging CO2 bossen en veengebieden actief stimuleren en ondersteunen. Proefprogramma's ter voorkoming van ontbossing en aantasting venen en voor regels voor betalen van emissiereductie door vermindering ontbossing (o.a. REDD). Afspraken VN-Bossenforum ▶ organische stofgehalte in landbouwgebieden stimuleren als water- en CO2-buffer door middel van pilots en beleid
	Verdere vergroening belastingstelsel en actualisering stimuleringsbeleid en onderzoeken mogelijkheden verbinden duurzaamheidscriteria aan subsidies.
	Ontwikkeling en implementatie duurzaamheidsindicatoren en benchmarks voor de BD-prestaties van bedrijven.
BD werkt	Afspraken maken met bedrijfsleven over concrete maatregelen gebruik ecosysteemdiensten in nationaal landgebruik en vergoeding/ compensatie.
	Uitwerken maatregelen en technieken voor een duurzaam bodembeleid. Handboek Referenties Biologische Bodemkwaliteit (VROM met RIVM).
	<p>Faciliteren en realiseren meer duurzame bedrijfsvoering landbouwsector:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ kennisvermeerdering, bewustmaken en demonstratie meerwaarde ▶ benutten mogelijkheden GLB ▶ opzetten stimuleringsprogramma SPADE ▶ opzetten experimenten duurzame bedrijfsvoering landbouwsector (ILG) en wegnemen belemmeringen voor brede invoering succesvolle maatregelen ▶ 'learning network on functional Agrobiodiversity', 'International project office Agrobiodiversiteit DIVERSITAS' en 'Project Functionele AgroBiodiversiteit-2'

BB-beleid	Rol Rijksoverheid
	Inzet op kennisvermeerdering, bewustwording ecosysteemfuncties voor economie en door informeren en demonstreren mogelijkheden die BD biedt aan bedrijven.
	Verkenning publieksprivate partnerschappen met bedrijven en/ of sectoren.
	Ontwikkeling van een nationaal business and biodiversity initiatief door informatieverbetering, onderzoek en de ontwikkeling van analyse-instrumenten.
Ecologische netwerken	<p>Nationaal: Duurzaam beheer en samenhang EHS en Natura 2000 gebieden:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ milieucondities, waterkwaliteit en soortenbeschermingsbeleid (Leefgebiedenbenadering) ▶ met provincies uitwerken van 5-tal pilots voor herbegrenzing
	<p>Nationaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ afspraken met provincies over uitvoering van leefgebiedenbenadering ▶ veerkracht delta en IJsselmeer versterken (voor adaptatie klimaatverandering) ▶ identificatie prioritaire ecosystemen (kwetsbare en functionele)
	Internationaal en nationaal: Versterken van ecologische netwerken in relatie tot klimaatverandering.
	<p>Internationaal: Faciliteren en realiseren ecologische netwerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ binnen Europa bijdragen aan realiseren PEEN ▶ delen ervaringen, uitvoering trainingprogramma's, aanbieden technieken ▶ uitwerken en inbedden concept ecologische netwerken ▶ nederlandse bijdrage aan projecten voor beheer ecologische netwerken, ingebed in sociaaleconomische ontwikkeling van regio (flyways en wetlands) ▶ aansporen landen die niet aangesloten bij verdragen ecologische netwerken ▶ bevorderen grensoverschrijdende bescherming ecologische netwerken
	Uitwerken internationale afspraken om connectiviteit bestaande netwerken en integratie daarvan in sociaaleconomische ontwikkeling van regio te verzekeren.
	Nationaal en internationaal: Afstemming van de inzet en activiteiten maatschappelijke organisaties m.b.t. realiseren ecologische netwerken.
	Concreet uitwerken van het concept 'natuurlijke klimaatbuffers'.
	Bijdragen aan duurzame ecologische ontwikkeling door de inzet op economische activiteiten (toerisme, handelsketens).

BB-beleid	Rol Rijksoverheid
Mariene BD en Visserijketens	<p>Nationaal: Verduurzamen visserij:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ afspraken met bedrijfsleven over benodigde transitie in het omgaan met BD in vismeelketen ▶ afspraken maken met vissector over uitvoering Perspectief duurzame visserij ▶ versterken Innovatie visserij (VIP), met bedrijfsleven, wetenschap en NGO's ▶ introductie en ontwikkeling andere visserijmethode voor boomkorvisser ▶ vertalen mogelijkheden Europees Visserij Fonds in nationale regelingen ▶ bevorderen implementatie ecosysteembenadering in GVB door fondsen, implementatie 'maximum sustainable yield' in beheer en ontwikkelen alternatieven TAC-beheer
	<p>Nationaal: Gebiedsbescherming op zee:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ aanwijzen en bescherming, beheer gebieden (4 Natura 2000-gebieden) ▶ beschermingsmaatregelen nemen m.b.t. kwetsbare soorten en habitats ▶ toepassen natuurbeschermingswet in Economisch Exclusieve zone ▶ realiseren netwerk MPA's
	<p>Nationaal: Operationalisatie ecologische kwaliteitsdoelen en bijdrage aan maatregelen OSPAR-lijst bedreigde soorten en habitats.</p>
	<p>Internationaal: Verduurzamen visserij:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ bestrijden IUU-visserij: realiseren juridisch bindend instrumentarium tegen IUU-visserij en database betrokken schepen ▶ betere tracking en tracing van handel in illegaal gevangen vis, samenwerking met en tussen RFMO's en FAO, CITES en Inkooporganisaties ▶ capaciteitsopbouw en ondersteuning visserijbeheer ontwikkelingslanden ▶ realiseren wereldwijde dekking RFMO's, hervorming (ecosysteembenadering) en review functioneren RFMO's en uitwisseling best practices tussen RFMO's ▶ totstandkomen en uitvoeren PPP duurzame visserij in West-Afrika ▶ uitvoeren aanbevelingen ronde tafel vismeel- en visolieketen en dit omzetten in PPP en bijdragen aan instrument en capaciteitontwikkeling
	<p>Internationaal: Gebiedsbescherming op zee:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ vormgeving internationaal regime voor bescherming en duurzaam gebruik BD in zeegebieden buiten nationale rechtsmacht ▶ vormgeven geconsolideerd systeem aanwijzing en bescherming MPA's ▶ totstandkoming netwerk van MPA's in de Noordoost Atlantische oceaan ▶ bijdragen aan uitvoering van projecten samen met toerismesector

BB-beleid	Rol Rijksoverheid
	Bijdragen aan bewustwording en conceptuele ontwikkeling problematiek mariene BD en visserijketens en IUU-visserij (<i>impliciet</i> : Het bewust maken van consumenten en van visserijsector en stimuleren van duurzame alternatieven).

Impliciete verwachtingen ten aanzien van de doelgroep (doelgroep logischerwijs betrokken bij BB en op welke manier)

BB-beleid	Rol Rijksoverheid
Algemeen	Mogelijk maken van duurzame handelingsalternatieven.
	Voorbeeldfunctie duurzame handelingsalternatieven (duurzaam inkopen bv).
	Informeren en stimuleren bewustzijn over functies en waarden biodiversiteit en ecosysteemdiensten (van burgers, bedrijven, regionale overheden) door bijv. vaststellen, ontwikkelen en aanbieden educatieve programma's.
	Stimuleren van duurzaam gebruik natuur in recreatie, vakanties, energie, afval, woning, bedrijf, tuin of transport.
	Actief bezig met opstellen actieplannen (voor gebiedsgericht beleid) en het actief betrekken van andere doelgroepen hierbij (burgers, overheden, bedrijven, NGOs).

Doelgroep Regionale overheden

Algemeen: hoofdstukken 'ondersteunende prioriteiten'

BB-prioriteit: hoofdstukken 'inhoudelijke prioriteiten' (in sommige gevallen rol doelgroep in BB belicht).

Expliciete verwijzingen naar betrokkenheid doelgroep in BB

BB-beleid	Rol regionale overheden
Algemeen	Dienstbare publieke sector die partijen bij elkaar wil brengen en inspireren.
	Uitvoeren handelingsperspectieven: het gebruiken van VROM-handreiking Biodiversiteit Werkt.
	Versterken communicatie en zichtbaarheid van functies BD voor mensen via eigen kanalen (creëren draagvlak voor gedragsverandering en BD-beleid).
	Permanente samenwerking met overheid en andere maatschappelijke partijen (en kennisleveranciers, o.a. PGO's) t.b.v. inventarisatie kennisbehoeften.
	Concrete samenwerking bij uitvoeren van afspraken en actief betrekken van andere doelgroepen (burgers, overheden, bedrijven, NGOs).
	Aansluiten bij BD-communicatieactie 'Countdown 2010' en opstellen BD-actieplannen.
	Bijdragen aan platforms (kennis, advisering).

BB-beleid	Rol regionale overheden
	Actief steunen van CEPA-werkprogramma.
	Publiekprivate samenwerking.
Handelsketens en BD	Het ondersteunen van initiatieven die gericht zijn op de ontwikkeling van markten voor BD door realiseren duurzaam inkoopbeleid.
Betalen voor BD	Het ondersteunen van initiatieven die gericht zijn op de ontwikkeling van markten voor BD (o.a. door duurzaam inkopen).
BD werkt	Provincies: Opzetten experimenten meer duurzame bedrijfsvoering landbouwsector en wegnemen belemmeringen voor een brede invoering van succesvolle maatregelen. Pilots duurzame productie ILG: Het kabinet heeft in het ILG de provinciale overheden financiële ruimte gegeven voor het opzetten van pilotprojecten voor duurzame productiemethoden.
Ecologische netwerken	Provincies en waterschappen: Duurzaam beheer en samenhang EHS en Natura 2000 gebieden (beheerplannen): milieucondities, waterkwaliteit en soortenbeschermingsbeleid (Leefgebiedenbenadering).
	Provincies: Met rijk uitwerken van een 5-tal concrete pilots voor herbegrenzing EHS ten behoeve van robuuste ecosystemen.
	Provincies: Afspraken met rijk over uitvoering van leefgebiedenbenadering.
	Vorbereiden voorstellen voor adaptatie aan klimaatverandering, door terreinbeherende organisaties.
	Waterschappen: Vorbereiden voorstellen om de adaptatie in landbouwgebieden, veenweide- gebieden en beekdalen uit te werken.

Impliciete verwachtingen ten aanzien van de doelgroep (doelgroep logischerwijs betrokken bij BB en op welke manier)

BB-beleid	Rol regionale overheden
Algemeen	Mogelijk maken en aanbieden van duurzame handelingsalternatieven aan burgers en bedrijven.
	Voorbeeldfunctie duurzame handelingsalternatieven (duurzaam inkopen).
	Informeren en stimuleren bewustzijn over functies en waarden biodiversiteit en ecosystemendiensten (van burgers, bedrijven, regionale overheden) door bijv. vaststellen, ontwikkelen en aanbieden educatieve programma's.
	Stimuleren van duurzaam gebruik natuur in recreatie, vakanties, energie, afval, woning, bedrijf, tuin of transport.
Handelsketens en BD	Rol bij behalen duurzaam hout doelstelling van 50% in 2011 want grote afnemers hout en door opstellen actieplan met betrokken actoren (bedrijfsleven, grote afnemers en NGO's).
	Stimuleren duurzame productie in brede zin door duurzaam inkoopbeleid.
	Verkennen mogelijkheden aankoopbeleid en stimuleringsbeleid specifieke ketens hout, biomassa en biobrandstoffen, palmolie, soja en veenwinning.
	Bevorderen en ondersteunen van initiatieven met het bedrijfsleven over MVO en het bevorderen van afspraken met bedrijfsleven wat betreft BD.

BB-beleid	Rol regionale overheden
Betalen voor BD	Actief bijdragen aan verankeren waarde BD (en) in internationaal perspectief, ontwikkeling GLB.
	Organische stofgehalte in landbouwgebieden stimuleren als water- en CO2-buffer door middel van pilots en beleid.
BD werkt	Veiligstellen veerkrachtige en gezonde ecosystemen buiten beschermde gebieden door inzet op kennisvermeerdering, bewustwording ecosysteemfuncties voor economie en projecten demonstratie meerwaarde.
	Bijdragen aan opzetten stimuleringsprogramma SPADE en bijdragen aan 'Learning network on functional Agrobiodiversity', 'International project office Agrobiodiversiteit DIVERSITAS' en 'Project Functionele Agrobiodiversiteit-2'.
	Uitwerken maatregelen en technieken voor een duurzaam bodembeleid.
	Verkenning publieksprivate partnerschappen met bedrijven en/ of sectoren.
Ecologische netwerken	Nationaal: Faciliteren en realiseren ecologische netwerken (en versterken van ecologische netwerken in relatie tot klimaatverandering): Provincies: Aankoop, beheer en herstel. Gemeenten: Rol bij ruimtelijke planontwikkeling en stedelijk beheer. Onderhouden van contact met burgers en hen actief betrekken bij het opzetten en uitvoeren van actieplannen. Waterschappen: Combineren van waterbeheer en biodiversiteitsbeleid. Provincies en waterschappen: Behoud en herstel van wetlands: veerkracht van delta en IJsselmeer versterken (adaptatie klimaatverandering).
	Internationaal: Faciliteren van realisatie ecologische netwerken: <ul style="list-style-type: none"> ▶ delen ervaringen, uitvoering trainingprogramma's en aanbieden technieken ▶ nederlandse bijdrage projecten voor beheer ecologische netwerken, ingebed in de sociaaleconomische ontwikkeling van een regio (flyways en wetlands) ▶ bevorderen van internationale samenwerking m.b.t. grensoverschrijdende bescherming van ecologische netwerken, o.a. via CMS en dochterverdragen
Mariene BD en Visserijketens	Waterschappen: Nationaal: Aanwijzen en bescherming, beheer mariene (kust)gebieden.
	Ondersteunen en realiseren van een duurzame visserij: door duurzaam inkoopbeleid.
	Het bewust maken van consumenten en van de visserijsector en hen stimuleren over te gaan op duurzame alternatieven.

Doelgroep Bedrijven

Algemeen: hoofdstukken 'ondersteunende prioriteiten'

BB-prioriteit: hoofdstukken 'inhoudelijke prioriteiten' (in sommige gevallen rol doelgroep in BB belicht).

Expliciete verwijzingen naar betrokkenheid doelgroep in BB

BB-beleid	Rol bedrijven
Algemeen	Actieve rol bij instelling taskforce en taak taskforce: aanreiken suggesties en maatregelen (leiders bedrijfsleven en economische sectoren veel invloed BD).
	Uitvoeren handelingsperspectieven: het gebruiken van VROM-handreiking Biodiversiteit Werkt.
	Versterken communicatie en zichtbaarheid van functies BD voor mensen via eigen kanalen (creëren draagvlak voor gedragsverandering en BD-beleid).
	Permanente samenwerking met overheid en andere maatschappelijke partijen (en kennisleveranciers) t.b.v. inventarisatie kennisbehoeften.
	Concrete samenwerking bij uitvoeren van afspraken en actief betrekken van andere doelgroepen (burgers, overheden, bedrijven, NGOs).
	Aansluiten bij BD-communicatieactie 'Countdown 2010' en opstellen BD-actieplannen.
	Bijdragen aan platforms (kennis, advisering).
	Business en Biodiversity initiatieven (VNO-NCW, koplopers en MVO-Nederland).
	Publiekprivate samenwerking.
Handelsketens en BD	Afspraken maken over benodigde transitie in ons omgaan met biodiversiteit binnen de economische ketens hout, palmolie, soja en veenwinning.
	Aansluiten bij initiatieven voor MVO, bevorderen MVO.
	Rol bij behalen duurzaam hout doelstelling van 50% in 2011 want grote afnemers en producenten. Opstellen actieplan met andere betrokken actoren.
	Zoeken alternatieven voor veensubstraat (producenten, gebruikers) samen met overheid en onderzoek.
	Uitwisseling van ervaringen en verbreding van insteek buiten eigen sector.
	Bijdragen aan het initiatief Duurzame Handel: aanleveren voorstellen.
Betalen voor BD	Afspraken maken over concrete maatregelen om voor het gebruik van BD en ecosysteemdiensten (binnen en buiten NL) te vergoeden en/of te compenseren.
	Opzetten van pilotprojecten met overheid, o.a. 'betalen voor duurzaam toerisme' en 'verminderen emissies als gevolg van ontbossing in ontwikkelingslanden'.

BB-beleid	Rol bedrijven
	Opzetten van werkgroep voor private financiering van behoud BD door pensioenfondsen PGGM en ABP en de VBDO en het rijk.
	Ontwikkeling en implementatie van duurzaamheidsindicatoren en benchmarks voor de BD-prestaties van bedrijven.
BD werkt	Afspraken maken over concrete maatregelen gebruik ecosysteemdiensten in nationaal landgebruik en vergoeding/ compensatie.
	Landbouwsector: Uitwerken maatregelen en technieken voor een duurzaam bodembeleid. Opzetten experimenten meer duurzame bedrijfsvoering, aan de slag gaan met (functionele) agrobiodiversiteit.
	LTO-Nederland en NAJK: Opzetten stimuleringsprogramma SPADE.
	Verkenning publieksprivate partnerschappen (bedrijven en/ of sectoren).
	Ontwikkeling van een nationaal business and biodiversity initiatief.
Ecologische netwerken	Nationaal: Voorbereiden voorstellen voor adaptatie aan klimaatverandering, door terreinbeherende organisaties.
	Landbouwsector: Nationaal: Voorbereiden voorstellen om de adaptatie in landbouwgebieden, veenweide- gebieden en beekdalen uit te werken.
	Toerisme en handelsketens dragen bij aan duurzame ecologische ontwikkeling.
Mariene BD en Visserijketens	Nationaal: Vissector: Afspraken maken en actieve rol in bijdrage aan 'Perspectief duurzame visserij' door aanzienlijke ecologische inspanning.
	Nationaal: Vissector: Verminderen bijvangsten en verminderen negatieve effecten visserij (bodemberoering, boomkorvisserij andere visserijmethode).
	Nationaal: Bedrijfsleven vismeel: Afspraken maken over benodigde transitie in het omgaan met BD in vismeelketen.
	Nationaal: Versterken Innovatie visserij (VIP), met bedrijfsleven, wetenschap en NGO's.
	Internationaal: Inkooporganisaties: realiseren betere tracking en tracing handel illegaal gevangen vis, samenwerking met RFMO's en FAO, CITES.
	Internationaal: Opstellen aanbevelingen in ronde tafel vismeel- en visolieketen (Bedrijven in ronde tafel) en dit omzetten in PPP.
	Opzetten Publiek-Privaat Partnerschap duurzame visserij West-Afrika.
	Toerisme sector: Bijdragen aan uitvoering van projecten, gebruik mariene BD.

Impliciete verwachtingen ten aanzien van de doelgroep (doelgroep logischerwijs betrokken bij BB en op welke manier)

BB-beleid	Rol bedrijven
Algemeen	Vergroten bewustzijn over de functies en waarden van biodiversiteit en ecosysteemdiensten en de invloed van bedrijven hierop.
	Zichzelf informeren (over waarden en functies biodiversiteit en mogelijkheden die biodiversiteit kan bieden), gebruikmaken van kennisbanken.

BB-beleid	Rol bedrijven
	Bewuster en duurzaam gebruik natuur (op gebied van voedsel, energie, afval of transport).
Handelsketens en BD	Producenten rol bij realiseren duurzaam inkoopbeleid rijksoverheid.
	Duurzame productie specifieke internationale ketens: hout, biomassa en biobrandstoffen, palmolie, soja en veenwinning (o.a. uitvoeren pilots biomassa en ontwikkelen verificatiesysteem palmolie en soja en evaluatie PPP palmolie).
	Integratie kleine producenten buiten de EU in duurzame ketens.
	Bevorderen totstandkoming coherent instrumentarium (criteria, labels).
	Ontwikkelen en aangaan publieksprivate partnerschappen (PPP's).
	Zich informeren over de invloed die ketens hebben op BD en ecosysteemdiensten en over de mogelijkheden voor duurzaam produceren.
	(Zich informeren over de mogelijkheden voor) duurzaam consumeren.
	Versterken van onderlinge verbanden, samenhang en samenwerking tussen ketens en bevorderen van het van elkaar leren.
Betalen voor BD	Afspraken maken over internationaal ABS.
	Rol bij uitvoeren pilots voor het stimuleren van het organische stofgehalte in landbouwgebieden als water- en CO2-buffer.
	Het integreren van de prijs van biodiversiteit in producten.
BD werkt	Bijdragen aan opstarten van 'Learning network on functional Agrobiodiversity', en bijdragen aan 'International project office Agrobiodiversiteit DIVERSITAS' en 'Project Functionele AgroBiodiversiteit-2'.
	Duurzame bedrijfsvoering wat betreft biodiversiteit en ecosysteemdiensten; Het ontwikkelen van een biodiversiteitbeleid en bedrijfsactieplannen die alle acties van de keten betreffen (ook internationaal).
	Het rekening houden met biodiversiteit in het locatieplan
Ecologische netwerken	Zich informeren over bescherming van gebieden en ecologische netwerken.
	Actief meedenken en samenwerken aan een integrale visie voor gebieden, ecologische verbindingzones en actieplannen voor ecoregionale ontwikkeling.
Mariene BD en Visserijketens	Internationaal: Bestrijden IUU-visserij; realiseren juridisch bindend instrumentarium tegen IUU-visserij en database betrokken schepen
	Visserijsector: Zich informeren over mogelijkheden voor duurzame productie.
	Zich informeren over duurzaam consumeren van mariene producten.
	Duurzaam consumeren (bijv. door gebruik van producten met een keurmerk of het gebruik van de viswijzer).

Doelgroep Onderwijs/Educatie

Algemeen: hoofdstukken 'ondersteunende prioriteiten'

BB-prioriteit: hoofdstukken 'inhoudelijke prioriteiten' (in sommige gevallen rol doelgroep in BB belicht).

Expliciete verwijzingen naar betrokkenheid doelgroep in BB

BB-beleid	Rol Onderwijs/ Educatie
Algemeen	Educatiebevordering over BD.
	Verbeterde ontsluiting en benutting van opgebouwde kennis (bevorderen kennisnetwerken en kennisbanken).
	Ondersteuning van publiekscommunicatie door projecten van intermediairen zoals bezoekerscentra, natuurmusea en Nationale Parken.
	Rol van private kennisinstellingen wordt versterkt.
	Bijdragen aan platforms (kennis, advisering).
	Publieks en expertisefunctie Nederlands Centrum voor Biodiversiteit versterkt.
	Actief steunen van CEPA-werkprogramma.

Impliciete verwachtingen ten aanzien van de doelgroep (doelgroep logischerwijs betrokken bij BB en op welke manier)

BB-beleid	Rol Onderwijs/ Educatie
Algemeen	Informeren en stimuleren bewustzijn over functies en waarden biodiversiteit en ecosysteemdiensten (van burgers, bedrijven, regionale overheden) door bijv. vaststellen, ontwikkelen en aanbieden educatieve programma's.
	Stimuleren van duurzaam gebruik natuur in recreatie, vakanties, energie, afval, woning, bedrijf, tuin of transport.
	Zorgen voor kennisuitwisseling (door kennis en netwerken).
Handelsketens en BD	Informeren en stimuleren over duurzaam consumptie- en productiegedrag (van bedrijven, burgers en overheden) en benodigde transitie.
Betalen voor BD	Informeren van bedrijven over compensatiemechanismen.
BD werkt	Informeren over maatregelen en technieken voor een duurzaam bodembeleid.
	Informeren van bedrijven over de mogelijkheden die biodiversiteit kan bieden.
Ecologische netwerken	Informatieverstrekking over ecologische netwerken naar burgers, bedrijven etc.
Mariene BD	Het bewust maken van de visserijsector over hoe de negatieve effecten van visserij te verminderen en bijvangst te verminderen, en te stimuleren om over te gaan op duurzame alternatieven.
	Informeren van consumenten over duurzaam gevangen vissoorten en hen stimuleren duurzaam te consumeren.

5 Ontwikkelingen in het beleid vanuit communicatieoogpunt

5.1 Internationale ontwikkelingen: het ecosysteem perspectief

Na de totstandkoming van het Biodiversiteitsverdrag (Convention on Biodiversity CBD) in 1992 is de term biodiversiteit wereldwijd bekend geworden. Op Europees niveau is er in navolging van het commitment dat de Europese Unie heeft uitgesproken ten aanzien van de CBD, veel gaande op het gebied van biodiversiteit. Het Europese beleid en onderzoek hebben zich tot voor kort voornamelijk gericht op de individuele soorten en de landschapsecologische functie van biodiversiteit en in mindere mate op de life support functie (ecosysteemdiensten). Op het niveau van het Europese beleid is de erkenning van het belang van een integrale benadering van ecosysteemdiensten nog pril. Deze erkenning is onder beleidsmakers pas echt toegenomen sinds de Millenium Ecosystem Assessment (2005). Er is nu een duidelijke beleidsverschuiving waarneembaar die leidt tot een grotere focus op *ecosysteemdiensten*. Dit wordt geïllustreerd doordat onderzoeksfinanciering op grotere schaal van de grond begint te gekomen.

Deze trend was als eerste merkbaar in de landbouwhervormingen ten opzichte van agrobiodiversiteit. Bijna de helft van het Europese landoppervlak wordt door boeren beheerd. Landbouw legt dan ook een grote druk op het Europese milieu en de biodiversiteit. Ook is het belang van verschillende ecosysteemdiensten voor de landbouwsector in vergelijking met andere sectoren duidelijker waarneembaar. Samen met enkele andere landen, zoals Zwitserland, Duitsland en Denemarken, loopt Nederland voorop op het thema FAB (Functionele Agro-Biodiversiteit). Met FAB is de afgelopen jaren in feite een relatief nieuw perspectief gepropageerd: kijken naar biodiversiteit vanuit de ecosysteemdiensten. In Nederland is functionele agrobiodiversiteit al bijna tien jaar een beleids- en onderzoeksthema. Zowel binnen onderzoek, kennistransfer (CEPA), als het betrekken van verschillende stakeholders, zijn er waardevolle lessen geleerd. In maart 2001 kwam de Commissie met een biodiversiteitsactieplan voor de landbouw, dat in 2002 officieel door de EU is gelanceerd. Hierin worden binnen het bestaande, gemeenschappelijke landbouwbeleid (CAP) concrete prioriteiten genoemd voor de instandhouding en een duurzaam gebruik van de biodiversiteit, bijvoorbeeld: het ondersteunen van extensieve productiemethoden; het ontwikkelen van deugdelijke landbouwmethoden waarbij rekening wordt gehouden met de biodiversiteit; duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen, inclusief landschapselementen (heggen, houtwallen); maatregelen om lokale of bedreigde veerassen of gewasvariëteiten te behouden; gerichte maatregelen om de agrarische biodiversiteit in de toetredende landen in stand te houden; en dat alles ondersteund door onderzoek, scholing en educatie.

Diverse beleidsdoelen onder de tweede pijler van CAP komen overeen met het versterken van ecosysteemfuncties, zoals het verbeteren van bodembiodiversiteit en het verminderen van het pesticidengebruik. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in de financiering van de biologische landbouw en onderzoek naar biologische landbouwmethoden. Binnen het zesde kaderprogramma van DG onderzoek van de Europese commissie zijn er enkele voorbeelden van onderzoek op het gebied van ecosysteemdiensten en bodembiodiversiteit. Ook de Kaderrichtlijn Water heeft een relatie met de mogelijkheden voor het behoud van biodiversiteit ten behoeve van ecosysteemdiensten.

De Kaderrichtlijn Water verplicht de lidstaten om vóór 2010 te zorgen dat het waterprijsbeleid adequate prikkels bevat voor gebruikers om de watervoorraden efficiënt te benutten. Bovendien moet de kaderrichtlijn ervoor zorgen dat de diverse economische sectoren een bijdrage leveren aan de kosten van waterdiensten, inclusief de milieukosten en de kosten van de hulpbronnen.

Een voorbeeld van de verandering in de onderzoeksagenda die op dit moment plaatsvindt, is het EURECA project van de European Environment Agency dat in september 2008 van start gaat. Het project heeft als doel om te komen met integrale beleidsopties gebaseerd op ecosysteemdiensten. De planning is in 2012 een Europees Ecosysteem Assessment rapport beschikbaar te hebben (EURECA). Verschillende parameters voor het kwalificeren van landgebruik- en natuurlijke functies en ecosysteemgoederen- en diensten zijn al voorlopig getest. Deze parameters zullen in september 2008 worden gepresenteerd.

Duidelijk is dat het Europees beleid en onderzoek op het gebied van biodiversiteit en ecosysteemdiensten nog sterk gefragmenteerd is. Op mondiaal niveau is de verwachting dat er een verschuiving van focus gaat plaatsvinden. Deze verwachting is vooral gebaseerd op een aantal high profile internationale projecten en ontwikkelingen. Het Millenium Ecosystem Assessment in 2005 is door velen beschreven als het begin van de omslag. Tijdens het G8 overleg in Potsdam in maart 2007 is het Potsdam initiatief gelanceerd. Punt 1 van het 'Potsdam initiatief' is dan ook een duidelijk nieuw punt op de Internationale biodiversiteitsagenda:

The economic significance of the global loss of biological diversity

In a global study we will initiate the process of analysing the global economic benefit of biological diversity, the costs of the loss of biodiversity and the failure to take protective measures versus the costs of effective conservation (Potsdam initiative, 2007)

Een ander belangrijk besef is dat degradatie van biodiversiteit welvaart, economische groei binnen Europa maar ook het behalen van de Millenium Development Goals (MDG's) in gevaar brengt. Ook groeit het besef dat natuurlijke hulpbronnen steeds schaarser worden. Dit is onder andere waarneembaar door de stijging in voedsel- en houtprijzen die enerzijds veroorzaakt wordt door de toegenomen vraag naar biobrandstoffen, anderzijds door de toenemende vraag vanuit opkomende markten als China en India.

5.2 Ontwikkeling van het Nederlandse beleid

Het actuele Nederlandse biodiversiteitbeleid is vastgelegd in het Beleidsprogramma Biodiversiteit Werkt. De benadering en prioriteiten van dit programma zijn in lijn met de bovengenoemde internationale ontwikkelingen. Het Beleidsprogramma Biodiversiteit omvat een beperkt aantal prioriteiten en is specifiek (internationaal en nationaal) beleid gericht op behoud en duurzaam gebruik met een zwaar accent op **functies en waarden** van biodiversiteit voor en door mensen (hulpbronkarakter/ecosysteemdiensten).

Belangrijkste doelen verbonden met de BB-prioriteiten:

- ▶ verduurzamen van economische ketens;
- ▶ betalen voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten;
- ▶ functioneel gebruik van ecosysteemdiensten en veiligstellen van veerkrachtige en gezonde ecosystemen buiten de beschermde gebieden, zodanig dat de capaciteit om diensten te leveren wordt gewaarborgd;

- ▶ bevorderen van duurzame ecoregionale ontwikkeling (integratie van ecologische netwerken met ruimtelijk beleid en economisch/armoedebeleid);
- ▶ behoud en duurzaam gebruik van mariene hulpbronnen.

Het accent in het beleid ligt op het hulpbronkarakter en de betekenis daarvan voor mensen en daarmee - meer dan voorheen - op het volledige palet aan functies en waarden van biodiversiteit voor mens en samenleving (niet alleen de ethische en esthetische waarden rond soortbehoud en ecosysteembehoud).

Naast genoemde internationale ontwikkelingen speelden ook de ervaringen met de voorganger van het BB een rol. Het Beleidsprogramma Biodiversiteit (BB) is de opvolger van het interdepartementale Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal 2002-2006 (BBI). Bij de ontwikkeling van het BB zijn de (leer)ervaringen met het BBI meegenomen. Het BBI was een ambitieus en veelomvattend beleidsprogramma dat als integraal beleidskader veel waardering oogstte maar waarbij het in de praktijk lastig bleek om over de volle breedte van het beleidskader de interdepartementale aansturing, coördinatie en uitvoering goed van de grond te krijgen. Dit was mede het gevolg van het omvattende karakter en het grote aantal beleidsprogramma's en actiepunten. Een effect daarvan is geweest dat het BBI als beleidsdocument secundair is gebleken ten opzichte van andere beleidskaders en daarmee als coördinerend instrument aan waarde heeft ingeboet.

Idealiter wordt alle biodiversiteitsbeleid en communicatie interdepartementaal geïntegreerd en coherent uitgevoerd. In de praktijk is dit evenwel een onhaalbare doelstelling gebleken en is er sprake van een mix van inter-, multi- en monodepartementaal beleid (en dus ook van incoherenties).

De BBI-evaluatie geeft aan dat het wenselijk is voor het vervolg op het BBI een nieuwe, stevige impuls aan de interdepartementale samenwerking te geven en beveelt daarom aan in het vervolg striktere prioriteiten te stellen om de betekenis van het beleidsprogramma zichtbaarder te maken, de politieke sturing te verbeteren en de uitvoering van de prioriteiten strakker en centraler aan te sturen.

In de praktijk van de afgelopen jaren is dus gebleken dat de effectiviteit van het interdepartementale biodiversiteitsbeleid gebaat is bij beleid dat een **duidelijke eigen identiteit en meerwaarde** heeft ten opzichte van ander beleid waarmee biodiversiteitsbeleid raakvlakken heeft. De bij het biodiversiteitsbeleid betrokken departementen hebben daarom bij de ontwikkeling van het nieuwe beleid gekozen voor beperking en – tegelijk – meer focus in hun onderlinge samenwerking en afstemming op het gebied van biodiversiteit. Dit heeft zijn beslag gekregen in het Beleidsprogramma Biodiversiteit dat een beperkt aantal prioriteiten omvat voor versterkte interdepartementale samenwerking en tevens in de instelling van het IPB (Interdepartementaal Programmteam Biodiversiteit) dat verantwoordelijk wordt voor de beleidsimplementatie van de BB-prioriteiten. (Het overige BB-beleid zal middels horizontale, meer organische netwerken met een wisselende mate van interdepartementale samenwerking ten uitvoer worden gebracht).

Deze verschuivingen in internationaal en nationaal beleid hebben ook consequenties voor de communicatie over biodiversiteit. Zo zal de focus van de communicatie gericht op bewustwording meer dan voorheen gericht zijn op het functionele karakter van biodiversiteit (ecosysteemdiensten).

6 Analyse van ontwikkelingen in communicatie over biodiversiteit

6.1 Internationale ontwikkelingen biodiversiteitscommunicatie

In 2001 hebben de Europese landen afgesproken om het biodiversiteitsverlies in 2010 te stoppen. Dit wordt meestal de 2010 biodiversiteitsdoelstelling genoemd. Om mee te helpen deze doelstelling te behalen, is in 2004 de Europese Countdown 2010 campagne gestart. In deze campagne wordt sterk gefocust op het belang van biodiversiteit voor ecosysteemdiensten en de kansen die duurzaam gebruik van biodiversiteit kunnen bieden aan overheden en bedrijfssectoren. Deze campagne is deel van een groeiend besef binnen Europa dat het behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit naast een ethisch en esthetisch belang ook een tastbare economisch belang heeft. Dit komt tot uiting in de in 2006 gepubliceerde EU mededeling: 'Halting the loss of biodiversity by 2010 and beyond: sustaining ecosystem services for human well-being'⁸. Hierin werd duidelijk dit perspectief gepropageerd:

Vanuit economisch oogpunt levert de biodiversiteit dankzij de verstrekte ecosysteemdiensten baten op voor de huidige en toekomstige generaties. Deze diensten omvatten de productie van voedsel, brandstof, vezels en geneesmiddelen, de waterhuishouding, de regulering van luchtkwaliteit en klimaat, de instandhouding van de bodemvruchtbaarheid en de nutriëntencyclus. Het is moeilijk om wereldwijd de exacte monetaire waarde van deze diensten te becijferen, maar ramingen doen vermoeden dat het om honderden miljarden euro per jaar gaat. Deze diensten ondersteunen de economische groei, de werkgelegenheid en het welzijn binnen de EU. In de ontwikkelingslanden zijn zij van levensbelang voor het bereiken van de millenniumdoelstellingen. Overeenkomstig de VN-millennium ecosystem assessment gaat echter ongeveer tweederde van de ecosysteemdiensten in de wereld erop achteruit ten gevolge van overexploitatie en verlies van de soortenrijkdom die de stabiliteit ervan waarborgt.

Bewijzen voor deze achteruitgang zijn onder meer de ineenstorting van de visbestanden, het grootschalige verlies aan vruchtbare gronden, de dramatische terugval van bestuivers en de verminderde waterretentiecapaciteit van onze rivierbekkens.

In navolging hiervan is in 2008 in opdracht van DG milieu van de Europese Commissie een scoping studie uitgevoerd door het bureau Gellis Communications. Gellis heeft samen met Ecologic onderzocht wat voor soort communicatiecampagne de doelen van de EU mededeling uit 2006 het best zou kunnen ondersteunen. Er is in dit verband een flash eurobarometer, een Europese publieke opinie onderzoek, over het thema biodiversiteit uitgevoerd.

De belangrijkste bevindingen zijn dat het woord biodiversiteit bekend is bij 60% van de Europese bevolking en geaccepteerd door alle stakeholdergroepen. Bovendien dat de belangrijkste bedreigingen voor het grootste deel bekend zijn bij de Europese burger. De respondenten gaven aan vooral geïnteresseerd te zijn in wat zij zelf kunnen doen en in lokale oplossingen en concrete voorbeelden.

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0216:FIN:NL:HTML>.

Dit duidt erop dat het woord biodiversiteit niet vervangen moet worden en dat het vooral gerelateerd moet worden aan de directe belevingswereld van de Europese burger met concrete en lokale handelingsperspectieven. Het Europese Milieu Agentschap (EEA) wil de Europese commissie daar ook graag bij ondersteunen en is daarom begonnen met het verzamelen van lokale verhalen die illustreren wat het belang is van biodiversiteit voor lokale gemeenschappen. De EEA heeft om deze en andere ideeën over biodiversiteitscommunicatie voor zichzelf helderder te krijgen verschillende communicatie-experts, waaronder comBIO-teamleden, uitgenodigd om mee te denken over Europese biodiversiteitscommunicatie tijdens een workshop. Hieruit kwam sterk naar voren dat de sociaal-economische waarde van biodiversiteit in relatie tot ecosysteemdiensten een belangrijke rol moest krijgen door middel van lokale handelingsperspectieven, die globaal onder te verdelen zijn in het consumptiegedrag en de interactie van de Europese burger met zijn natuurlijke omgeving.

De meest recente ontwikkeling is dat DG Milieu van de EU een tender organiseert die erop is gericht om in 2009 en daarna een EU-brede 'awareness raising' biodiversiteitscampagne te voeren⁹. De campagne moet bijdragen aan de 2010-doelstelling en de algemene lange termijndoelstelling van biodiversiteitsbehoud. Burgers nemen dagelijks beslissingen die milieu en biodiversiteit beïnvloeden. Betere en toegankelijke informatie over biodiversiteit helpt hen bij hun meningsvorming en beslissingen. Daarnaast wil de EU burgers betrokken krijgen en ondersteunen bij het ondernemen van acties die biodiversiteit beschermen, omdat dit bijdraagt aan een beter begrip van biodiversiteit en het belang ervan. De campagne heeft als concreet doel dat in 2010 10 miljoen Europeanen actief betrokken zijn bij biodiversiteitsbehoud, oplopend tot 15 miljoen in 2013. De campagne zal Europese burgers aanmoedigen om eenvoudige, maar concrete acties uit te voeren dichtbij huis en ze uiteindelijk te betrekken bij biodiversiteitsbescherming in "communities of practice". Nevendoelen zijn het vergroten van de zichtbaarheid van het biodiversiteitsissue, de rol van de EU bij biodiversiteitsbehoud en het EU-beleid.

6.2 Nationale ontwikkelingen biodiversiteitscommunicatie

Parallel aan het BBI liep een interdepartementaal communicatieproject, de voorloper van comBIO, uitgevoerd door Arcadis. Dit communicatieproject had ten dele vergelijkbare (strategische) doelstellingen en trachtte de interdepartementale samenhang en samenwerking in de biodiversiteitscommunicatie van het rijk te bevorderen. Na een veelbelovende start en een aantal – nog steeds grotendeels geldende – analyses is het project in een meer uitvoerend vaarwater terecht gekomen en zich gaan beperken tot concrete, uitvoerende communicatieactiviteiten, zoals BBI-dagen, BBI-nieuwsbrieven, e.d., aangestuurd vanuit het toenmalige beleidsprogramma (BBI). Het project beperkte zich tot beleidsprocescommunicatie gericht op een "interne" doelgroep van insiders bij het beleid. Op strategisch en organisatorisch niveau is weinig voortgang geboekt in de interdepartementale samenwerking op het gebied van de biodiversiteitscommunicatie.

In de beleidsluwe periode die ontstond tegen het einde van de looptijd van het BBI is de comBIO-opdracht geformuleerd. Daarin komt opnieuw de ambitie van een sterkere interdepartementale samenwerking in de biodiversiteitscommunicatie naar voren.

⁹ Deze campagne is ondertussen - voor onbepaalde tijd - afgeblazen i.v.m. EU-interne competentiekwesties.

In het eerste comBIO-jaar bleek echter (wederom) dat het vrijwel onmogelijk is, althans op dit moment, de departementen te verenigen rond één visie, benadering en aanpak van biodiversiteitcommunicatie in de brede zin van het woord. Daarbij spelen naast meer principiële verschillen ook cultuurverschillen en verschillen in beschikbare capaciteit tussen de departementen een rol. Het biodiversiteitbeleid in brede zin blijkt keer op keer te breed om de interdepartementale samenwerking goed van de grond te krijgen, en dat geldt ook voor de biodiversiteitcommunicatie. Net als in het beleid is ook in de beleidscommunicatie beperking en focus nodig om – vanuit een iets bescheidener ambitie – wél tot een goede samenwerking en effectieve communicatie te komen.

Het beschikbaar komen van het Beleidsprogramma Biodiversiteit biedt daartoe, ook voor comBIO als interdepartementaal biodiversiteitscommunicatieproject, mogelijkheden omdat het BB meer focus en richting geeft dan het BBI deed. Deze focus zit niet alleen in de beperking van het aantal prioriteiten waaraan interdepartementaal wordt samengewerkt maar ook in het beleidsconcept van biodiversiteit waarop het accent ligt, nl. dat van biodiversiteit als natuurlijke hulpbron die belangrijke functies en waarden vervult.

De tekst van het Beleidsprogramma Biodiversiteit benoemt deze nieuwe focus in de rijksbiodiversiteitscommunicatie zelf ook al op diverse plaatsen. De aanbiedingsbrief stelt bijvoorbeeld:

“Daarnaast kiest het kabinet voor drie prioriteiten ter ondersteuning van de inhoudelijke prioriteiten. Deze gaan over het vormen van nieuwe coalities en over kennis en communicatie voor biodiversiteit. Daarbij zullen de functies en waarden van biodiversiteit voor mensen centraal staan.”

Op pagina 11 van het BB wordt de ondersteunende prioriteit communicatie als volgt toegelicht:

“Maatschappelijk draagvlak voor biodiversiteit vergroten door adequate communicatie en educatie, o.a. over het belang van biodiversiteit.”

De communicatieparagraaf van het BB stelt:

“Functies en waarden van biodiversiteit zijn nog onvoldoende bekend en een groot deel van biodiversiteit is aan onze dagelijkse waarneming onttrokken. Mede daardoor is er nog onvoldoende draagvlak voor biodiversiteitbeleid en voor gedragsverandering bij overheden, bedrijven en consumenten.

Het kabinet wil daarom bewustwording en zichtbaarheid van biodiversiteit en van de functies en waarden van biodiversiteit bevorderen.”

Bijlage 1 Beleidsopgaven

Algemeen kaderstellend beleid en lange termijn doelstellingen op het gebied van biodiversiteit en het korte termijn beleid en het lopend beleid dat bijdraagt aan het realiseren van deze lange termijn doelstellingen, gegroepeerd naar thema.

	Behoud biodiversiteit, soortenbescherming	Behoud biodiversiteit, bescherming ecosystemen	Duurzaam gebruik biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen	Eerlijke verdeling genetische bronnen
	<i>Bescherming soorten en genen</i>	<i>Ecologische netwerken</i>	<i>Landbouw, Handelsketens, Visserij</i>	<i>Eerlijke verdeling van de opbrengsten van biodiversiteit</i>
<i>Algemeen beleid</i>	CBD	CBD	CBD	CBD
	WSSD (2010 biodiversiteit-verlies)	CMS, Bonn-conventie (habitats)	MDG's (1,7 en 8)	MDG's (1,7 en 8)
	CMS, Bonn-conventie (migrerende soorten)	Bern-conventie (EGN)	EU Visserijbeleid	ABS
	CITES (handel bedreigde soorten)	OSPAR-verdrag	UNCLOS	EU: A7, Aanzienlijke versterking van het aspect biodiversiteit en ecosystemendiensten in het EU-beleid voor externe bijstand

	Behoud biodiversiteit, soortenbescherming	Behoud biodiversiteit, bescherming ecosystemen	Duurzaam gebruik biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen	Eerlijke verdeling genetische bronnen
	Bern-conventie (Europa, behoud)	UNCLOS	CITES	EU: A10, Aanzienlijke verbetering van de kennisbasis voor instandhouding en duurzaam gebruik van biodiversiteit in EU en wereldwijd
	EU (2010 biodiversiteit-verlies)	Europa (PAN)	EU Actieplan voor biodiversiteit in de Landbouw (2001)	
	EU Vogelrichtlijn	EU (natura 2000)	EU: A2, Instandhouding en herstel van biodiversiteit en ecosysteemdiensten op het gehele platteland in de EU	
	EU Habitatrichtlijn	EU Vogelrichtlijn	EU: A3, Instandhouding en herstel van biodiversiteit en ecosysteemdiensten in het mariene milieu van de EU	
	NL Flora en Fauna Wet	EU Habitatrichtlijn	EU: A8, Aanzienlijke vermindering impact van internationale handel op de mondiale biodiversiteit en ecosysteemdiensten	
	EU: A1, Bescherming van de belangrijkste habitats en soorten binnen de EU	EU Kaderrichtlijn Maritieme Strategie, KRW en EU Groenboek maritiem beleid	EU: A10, Aanzienlijke verbetering van de kennisbasis voor instandhouding en duurzaam gebruik van biodiversiteit in EU en wereldwijd	

	Behoud biodiversiteit, soortenbescherming	Behoud biodiversiteit, bescherming ecosystemen	Duurzaam gebruik biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen	Eerlijke verdeling genetische bronnen
	EU: A5, Aanzienlijke vermindering impact invasieve uitheemse soorten en genotypes op EU-biodiversiteit	EU: A4, Versterking van de verenigbaarheid van regionale en ruimtelijke ontwikkeling biodiversiteit binnen de EU		
	EU FLEGT	EU: A9, Ondersteuning van de aanpassing van biodiversiteit aan klimaatverandering		
	EU: A10, Aanzienlijke verbetering van de kennisbasis voor instandhouding en duurzaam gebruik van biodiversiteit in EU en wereldwijd	EU: A6, Aanzienlijke verbetering van de doeltreffendheid van internationaal bestuur voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten		
		EU: A10, Aanzienlijke verbetering van de kennisbasis voor instandhouding en duurzaam gebruik van biodiversiteit in EU en wereldwijd		
		RAMSAR		
		UNFF (bossen)		
		NL Natuurbeschermingswet		

	Behoud biodiversiteit, soortenbescherming	Behoud biodiversiteit, bescherming ecosystemen	Duurzaam gebruik biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen	Eerlijke verdeling genetische bronnen
<i>LangeTermijn doelstellingen</i>	Het stoppen van biodiversiteitsverlies binnen Nederland en de EU (2010) en buiten de EU	Bijdrage van regionale ontwikkeling aan biodiversiteit versterken; uitbreiding ecologische netwerken	Biodiversiteitsaspecten integreren in economische sectoren	Toegang tot genetische bronnen en eerlijke verdeling van voordelen gebruik
	Het ervoor zorgen dat er in 2020 duurzame condities zijn voor het voortbestaan van alle soorten en populaties die in het recente verleden (1982) van nature in Nederland voorkwamen	Adaptatie van biodiversiteit aan klimaatverandering door beperken schade en aanpassingsregelingen	Verduurzaming markt en productieketens en landbouw, incl. teelt biobrandstoffen	Bereiken van de Millennium Development Goals 1, 7 en 8
	Vermindering impact invasieve soorten met doel behoud inheemse soorten		Duurzaam gebruik en behoud mariene biodiversiteit	
	Voldoende participatie en kennis voor biodiversiteit en voldoende communicatie en educatie gericht op functies, waarden en zichtbaarheid biodiversiteit	Voldoende participatie en kennis voor biodiversiteit en voldoende communicatie en educatie gericht op functies, waarden en zichtbaarheid biodiversiteit	Voldoende participatie en kennis voor biodiversiteit en voldoende communicatie en educatie gericht op functies, waarden en zichtbaarheid biodiversiteit	Voldoende participatie en kennis voor biodiversiteit en voldoende communicatie en educatie gericht op functies, waarden en zichtbaarheid biodiversiteit
<i>KorteTermijn beleid</i>	Behoud biodiversiteit, soortenbescherming	Prioriteit BB: Ecologische Netwerken	Prioriteiten BB: Handelsketens en biodiversiteit, biodiversiteit werkt en Mariene biodiversiteit	Prioriteit BB: Betalen voor biodiversiteit

<i>KorteTermijn beleid</i>	Behoud biodiversiteit, soortenbescherming	Prioriteit BB: Ecologische Netwerken	Prioriteiten BB: Handelsketens en biodiversiteit, biodiversiteit werkt en Mariene biodiversiteit	Prioriteit BB: Betalen voor biodiversiteit
<i>Lopend beleid</i>	EUROBATS-verdrag, dochterverdrag CMS	Realisatie EHS	NL overheid inkoopbeleid	Uitvoeren van programma 'bronnen van ons bestaan'
	ASCOBANS-verdrag, dochterverdrag CMS	Realisatie natura 2000	NL Vergroening belastingstelsel	Steunen van initiatieven Nederlandse Toeristensector en in ontwikkelingslanden, gericht op bijv. Community based tourism
	AEWA-verdrag, dochterverdrag CMS	Realisatie Emerald Green Netwerk	Versterking bescherming biodiversiteit bij ontwikkeling landbouwbeleid	Integratie armoedebestrijdingaspecten in het ABS-regime, buiten EU
	Zeehonden (waddenzee), dochterverdrag CMS	Meerjarenprogramma ontsnippering	GLB effecten meenemen bij herziening GLB	Integratie ontwikkelingsaspecten in het werk van WIPO
	ACAP, Albatrossen en Stormvogels, dochterverdrag CMS	Bescherming, herstel en wise-use wetlands wereldwijd	Verankering agrobiodiversiteit driedeling in werkprogramma CBD 2008	Bijdragen aan onderhandelingen en EU- inbreng FAO International conferentie voor dierlijk uitgangsmateriaal voor voedsel en landbouw
	Actualisatie rode lijsten	Ondersteuning Wetlands International	Aandacht effect teelt biobrandstoffen op biodiversiteit	Integratie ecoregionale ontwikkeling in OS-beleid
	Opstellen faunabeheerplannen	Ondersteuning en ontwikkeling Ramsar	Ondersteunen OS-landen bij integratie biodiversiteit in landbouw	Verdere implementatie International treaty for Plant Genetic Resources for Food and Agriculture in NL, met CGN

<i>KorteTermijn beleid</i>	Behoud biodiversiteit, soortenbescherming	Prioriteit BB: Ecologische Netwerken	Prioriteiten BB: Handelsketens en biodiversiteit, biodiversiteit werkt en Mariene biodiversiteit	Prioriteit BB: Betalen voor biodiversiteit
	Verdrag regulering walvisvaart (IWC)	Aanwijzing en beheer nationale parken	CBD aangepast beheer landbouwgebieden	Nederlandse collecties van gewassen in de Int. Seed Treaty ondergebracht in multilaterale systeem
	Medewerking en ontwikkeling instrument trekkende roofvogels MCS, CAF	Bijdragen bescherming hotspots (protected areas, PA's)	Aandacht biodiversiteit binnen 'non trade concerns' WTO	Bevorderen samengaan behoud wetlands en sustainable livelihoods, incl. geïntegreerd beheer land en water (GAWI), buiten EU
	Risicoanalyses impact invasieve uitheemse soorten en genotypes op biodiversiteit binnen EU	Verankeren netwerkgedachte in werkprogramma CMS	Stimuleren goede landbouwpraktijken ontwikkelingslanden	Integratie waterbeheer in het OS-beleid
	Signaleren en monitoren exoten door PGO's etc.	Aanpassing beschermingsregime Antillen	Aandacht voor agrobiodiversiteit binnen FAO	Uitwerking bilateraal waterbeleid in de vorm van WSSD-partnerschappen en waterpanels, buiten EU
	Preventie en bestrijding invasieve uitheemse soorten en genotypes	Realisatie Beheersgebieden (ook buiten EHS)	Toekennen van agro-milieubetalingen en betalingen voor natuurlijke handicaps	Voorkomen van conflicten rondom bosexploitatie, buiten EU
	Communicatie (bewustwording risico's exoten voor inheemse biodiversiteit)	Opstellen landelijke natuurdoelenkaart	Stimuleren van een integraal landschapontwerp	Ondersteunen van sociaal rechtvaardig wetgeving van landeigendom en -gebruik, buiten EU

<i>KorteTermijn beleid</i>	Behoud biodiversiteit, soortenbescherming	Prioriteit BB: Ecologische Netwerken	Prioriteiten BB: Handelsketens en biodiversiteit, biodiversiteit werkt en Mariene biodiversiteit	Prioriteit BB: Betalen voor biodiversiteit
	Implementatie en ontwikkeling CITES mondiaal	Bijdragen aan MCPFE	Aanpakken verdroging (GGOR) en inzetten op milieukwaliteitsdoelstellingen	Actief invulling geven aan duurzaam bosbeheer, buiten EU
	Uitvoeren van programma 'bronnen van ons bestaan'	Ondersteunen OS-landen bij integratie biodiversiteit in landbouw, vooral als onderdeel ecoregionale ontwikkeling	Uitvoeren reconstructie zandgebieden	Ondersteunen lokale actoren bij het omgaan met 'competing claims' op bossen, buiten EU
	Versterken van mondiale governance in aansluiting op VN milieuactiviteiten	Beschermingsregime voor selectie Belvedere-gebieden	Verduurzamen landbouw	Bestrijding van landdegradatie via TerrAfrica en GEF, woestijnen, savannes en steppen
	Het up to date houden van de soortendatabase	Begrenzen en beheer nationale landschappen door provincies	UNCLOS regelt wettelijke status genetische bronnen op volle zee	Integreren van klimaatrisico's in OS-beleid
		Instellen van MPA's	Uitvoering geven aan KRW en KRM	Besluit over uitwerking emissiehandel CDM in OCP13 of COP/MOP 3
		Bijdragen aan duurzaam gebruik en behoud ecologische netwerken buiten Europa (PA's)	Uitvoeren IBN 2015 (oude beheersvisie Noordzee 2010)	
		Steun capaciteitsontwikkeling beheerders ontwikkelingslanden (WETCAP, Ramsar Advisory Board)	Uitvoering PPP duurzame visserij en aquacultuur in Azië	
		Capaciteitsopbouw geïntegreerd waterbeheer buiten EU	Visserijbeleid	

<i>KorteTermijn beleid</i>	Behoud biodiversiteit, soortenbescherming	Prioriteit BB: Ecologische Netwerken	Prioriteiten BB: Handelsketens en biodiversiteit, biodiversiteit werkt en Mariene biodiversiteit	Prioriteit BB: Betalen voor biodiversiteit
		Het up to date houden van de gebiedendatabase	Implementeren en ontwikkelen OSPAR	
		Aanpassingsmaatregelen aan klimaatverandering d.m.v. EHS, Groenblauwe dooradering en Natura 2000	Implementatie CBD 'Mariene en kustbiodiversiteit'	
		Beperken van schade/aanpassingsmaatregelen in ecosystemen die zeer kwetsbaar voor klimaatverandering, zoals arctische systemen, wetlands en kustgebieden	Green Seat (Tree for Travel)	
		Starten van pilots duurzaam beheersplan voor ecosystemen	Aanpassen van landbouwmethoden o.a. teelt biobrandstoffen, rekening houdend met biodiversiteit	
			Uitvoeren programma 'Schoon en Zuinig' (klimaatverandering)	
			Certificering duurzaam hout (bewustmaking en deelname publiek)	

<i>KorteTermijn beleid</i>	Behoud biodiversiteit, soortenbescherming	Prioriteit BB: Ecologische Netwerken	Prioriteiten BB: Handelsketens en biodiversiteit, biodiversiteit werkt en Mariene biodiversiteit	Prioriteit BB: Betalen voor biodiversiteit
			Overheid faciliteert MVO, gericht op bevorderen transparantie biodiversiteit-beslag	
			Steunen duurzame initiatieven Nederlandse Toeristensector en in ontwikkelingslanden	
	Financieren onderzoek WUR/DLO, mede gericht op prioriteiten BB	Financieren onderzoek WUR/DLO, mede gericht op prioriteiten BB	Financieren onderzoek WUR/DLO, mede gericht op prioriteiten BB	Financieren onderzoek WUR/DLO, mede gericht op prioriteiten BB
	Laten uitvoeren en reageren jaarlijkse natuur- en milieubalans MNP	Laten uitvoeren en reageren jaarlijkse natuur- en milieubalans MNP	Laten uitvoeren en reageren jaarlijkse natuur- en milieubalans MNP	Laten uitvoeren en reageren jaarlijkse natuur- en milieubalans MNP
	Financiële hulp bij het opstellen van plannen duurzaam beheer en biodiversiteit	Financiële hulp bij het opstellen van plannen duurzaam beheer en biodiversiteit	Financiële hulp bij het opstellen van plannen duurzaam beheer en biodiversiteit	Financiële hulp bij het opstellen van plannen duurzaam beheer en biodiversiteit

Bijlage 2 Beleidsopgaven en doelgroepen

Prioritaire doelgroepen van algemeen BB-beleid dat niet direct onder een bepaalde BB-prioriteit valt.

BB-beleid algemeen	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen				
		Rijks-Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs
	Bieden concrete handelingsperspectieven aan burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en regionale overheden (VROM-handreiking Biodiversiteit Werkt) en stimuleren en faciliteren van initiatieven	X				
	Versterken maatschappelijke dialoog (o.a. door instelling taskforce) en bij elkaar brengen overheden en maatschappelijke actoren rond specifieke thema's	X				
	Faciliteren van gewenste maatschappelijke transitie, instelling taskforce en taak taskforce: aanreiking suggesties en maatregelen	X				
	Concrete samenwerking (bij uitvoeren van afspraken) en actief betrekken van andere doelgroepen (burgers, overheden, bedrijven, NGOs).	X	X		X	
	Bijdragen aan platforms (kennis, advisering)	X	X	X	X	X
	Publiekprivate samenwerking	X	X		X	
	Uitwerken van instrumenten, sectormodules, landenmodules, benchmarks en biodiversiteit in duurzaamheidsverslagen, helpdeskfunctie internationaal	X				
	Zorgen voor kennisinfrastructuur, bevorderen kennisnetwerken (ondersteuning Lifewatch) en bevorderen beleidsondersteunend onderzoek en toepassingsgericht onderzoek (stimuleringsprogramma met NWO en WOTRO)	X				
	Permanente samenwerking met overheid en maatschappelijke en private partijen (kennisleveranciers) t.b.v. inventarisatie kennisbehoeften (kennisbank CHM)	X	X		X	

BB-beleid algemeen	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen				
		Rijks-Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs
	Samenwerking en uitwisseling tussen de departementale onderzoeksinstituten versterken	X				
	Internationaal uitwisselen van expertise, kennis en ervaringen en capacity building in ontwikkelingslanden biodiversiteit en waterbeheer (aansluiten bij sterktes NL)	X				
	Versterken communicatie en zichtbaarheid van functies biodiversiteit voor mensen via eigen kanalen (creëren draagvlak voor gedragsverandering en biodiversiteit-beleid)	X	X		X	
	Actief steunen van CEPA-werkprogramma	X	X			X
	Dienstbare publieke sector die partijen bij elkaar wil brengen en inspireren					
	Uitvoeren handelingsperspectieven: het gebruiken van VROM-handreiking Biodiversiteit Werkt			X	X	
	Aansluiten bij biodiversiteit-communicatieactie 'Countdown 2010' en opstellen biodiversiteit-actieplannen				X	
	Actieve rol bij instelling taskforce en taak taskforce: aanreiken suggesties en maatregelen (leiders bedrijfsleven en economische sectoren veel invloed biodiversiteit en vertegenwoordigers NGO's)				X	
	Business en Biodiversity initiatieven (VNO-NCW, koplopers en MVO-Nederland)				X	
	Educatiebevordering over biodiversiteit					X
	Verbeterde ontsluiting en benutting van opgebouwde kennis (bevorderen)					X

BB-beleid algemeen	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen				
		Rijks-Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs
	kennisnetwerken en kennisbanken)					
	Ondersteuning van publiekcommunicatie door projecten van intermediairen zoals bezoekerscentra, natuurmusea en Nationale Parken					X
	Rol van private kennisinstellingen wordt versterkt					X
	Publieks en expertisefunctie Nederlands Centrum voor Biodiversiteit versterkt					X
	Zorgen voor adequate kennisinfrastructuur (afstemming en samenwerking)					O
	Bevorderen gericht beleidsondersteunend onderzoek en toepassingsgericht onderzoek (stimuleringsprogramma met NWO en WOTRO)					O

Prioritaire doelgroepen van de beleidsopgaven (prioriteiten BB en lopend beleid), met de fase waarin de beleidsopgave zich bevindt (beleidsfase 1: in ontwikkeling, uitvoering nog niet gestart; beleidsfase 2: aanpak is uitgekristalliseerd, uitvoering gestart).

Beleidsopgave: Prioriteiten BB	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks- Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
Prioriteit BB: Handelsketens en biodiversiteit	Afspraken bedrijfsleven over transitie (hout, palmolie, soja en veenwinning), uiterlijk 2011,	X			X		2
	Duurzaam inkopen overheid vanaf 2010 (hout) en aandeel duurzaam geproduceerd hout op de Nederlandse markt in 2011 minimaal 50 %, opstellen actieplan met betrokken actoren	X	X		X		2
	Verduurzaming productie biomassa en biobrandstoffen (afspraken maken en uitvoeren pilots)	X	X		X	X	2
	Aandeel biobrandstoffen NL 10% in 2020, in 2011 op koers	X	X		X		2
	Bevordering duurzaam geproduceerde soja en palmolie, ontwikkeling verificatiesysteem, criteriaontwikkeling en toetsing palmolie en soja, evaluatie PPP palmolie	X	X		X	X	2
	Ontwikkeling en inbedding duurzaamheidcriteria internationaal, met name bij WTO en EU	X					1
	Integratie kleine producenten buiten EU in duurzame ketens	X			X		1
	Bevorderen en ondersteunen initiatieven MVO en biodiversiteit-behoud en beheer met bedrijfsleven	X	X		X		1/2
	Bijdragen aan het initiatief duurzame handel	X			X		1
	Versterken uitvoering FLEGT EU-actieplan	X					2

Beleidsopgave: Prioriteiten BB	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks-Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
	Zoeken alternatieven veensubstraat	X			X	O	1
	Verzorgen van marktprikkels en in internationale gremia zorgdragen voor een 'level playing field' en ruimte voor verduurzaming	X					1
	Verkennen mogelijkheden aankoopbeleid en stimuleringsbeleid specifieke ketens hout, biomassa en biobrandstoffen, palmolie, soja en veenwinning	X	X				1
	Bevorderen totstandkoming coherent instrumentarium (criteria, labels). Verkennen juridische en maatschappelijk aanvaardbare mogelijkheden/ instrumenten zoals certificering	X			X		2
	Uitwisseling van ervaringen en verbreding van insteek buiten eigen sector (bedrijven)				X		1
Prioriteit BB: Betalen voor biodiversiteit	Uitwerking internationale afspraken over economische instrumenten om ontbossing en degradatie venen tegen te gaan. Duurzame vastlegging Co2 stimuleren, proefprogramma's voor voorkomen ontbossing en aantasting venen en voor betalen van emissiereductie door verminderen ontbossing (o.a. REDD). Afspraken VN-bossenforum grotere, betere financiële inzet.	X				O	1
	Afspraken bedrijfsleven over compensatie biodiversiteit	X			X		1
	Actief bijdragen verankeren waarde biodiversiteit in internationaal perspectief, ontwikkeling GLB	X	X			X	1
	ABS, internationale afspraken, uiterlijk 2010	X			X	O	1
	Vergroening belastingstelsel en actualisering stimuleringsbeleid	X					1

Beleidsopgave: Prioriteiten BB	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks-Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
	Ondersteuning ontwikkeling markten voor biodiversiteit en verzamelen best practices en adviezen voor opzetten markten voor ecosysteemdiensten	X	X				1
	Ontwikkeling en implementatie betaal- en compensatie-instrumentaria (o.a. Ecobalans)	X				O	1
	Onderzoeken mogelijkheden verbinden duurzaamheidscriteria voor subsidies	X					1
	Opzetten van pilotprojecten met Nederlandse bedrijven, zoals o.a. 'betalen voor duurzaam toerisme', pilotprojecten voor 'verminderen emissies als gevolg van ontbossing in ontwikkelingslanden'	X			X		1
	Opzetten van werkgroep met pensioenfondsen voor private financiering van behoud biodiversiteit	X			X		1
	Versterken internationale processen gericht op financiering duurzame instandhouding ecosystemen. Ontwikkelen en implementatie van additionele financieringsinstrumenten voor specifieke gebieden en ecosysteemdiensten	X					1
	Organische stofgehalte in landbouwgebieden stimuleren als water- en CO2-buffer door middel van pilots en beleid (klimaatbuffer)	X	X		X		1
	Ontwikkeling en implementatie van duurzaamheidsindicatoren en benchmarks voor de biodiversiteit-prestaties van bedrijven	X			X		1

Beleidsopgave: Prioriteiten BB	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks-Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
Prioriteit BB: biodiversiteit werkt	Veiligstellen van veerkrachtige en gezonde ecosystemen buiten beschermde gebieden (GLB)	X	X				1
	Afspraken bedrijfsleven over concrete maatregelen gebruik van ecosysteemdiensten in nationaal landgebruik en vergoeding/compensatie, uiterlijk 2011	X			X		1
	Ontwikkeling van een nationaal 'Business and Biodiversity' initiatief en verkenning ontwikkeling publieksprivate partnerschappen	X	X		X		1/2
	Uitwerken maatregelen en technieken voor een duurzaam bodembeleid. De ontwikkeling en onderhoud van het handboek Referenties Biologische Bodemkwaliteit (VROM met RIVM)	X	X		X	X	1
	Opzetten experimenten meer duurzame bedrijfsvoering landbouwsector en wegnemen belemmeringen voor brede invoering succesvolle maatregelen.	X	X		X		1
	Opzetten stimuleringsprogramma SPADE om ervaringen met duurzame productiemethoden in verschillende landbouwsectoren uit te dragen, met LTO-Nederland en NAJK	X	X		X		2
	Pilots duurzame productie ILG		X				2
	in EU-verband bijdragen aan opstarten 'Learning network on functional Agrobiodiversity', en bijdragen aan 'International project office Agrobiodiversiteit DIVERSITAS' en 'Project Functionele AgroBiodiversiteit-2'	X	X		X		2

Beleidsopgave: Prioriteiten BB	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks-Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
Prioriteit BB: Ecologische netwerken	Nationaal: Duurzaam beheer en samenhang EHS en Natura 2000 gebieden (beheerplannen): milieucondities, waterkwaliteit en soortenbeschermingsbeleid	X	X			O	2
	Internationaal en nationaal: Adaptatie van ecologische netwerken aan klimaatverandering. Voorbereiden voorstellen door terreinbeherende organisaties en natuurbeschermingsorganisaties	X	X	X	X	O	1
	Internationaal: Faciliteren van realisatie ecologische netwerken, door delen ervaringen, uitvoering trainingprogramma's en aanbieden communicatietechnieken. Bijdrage PEEN	X	X				2
	Aansporen van landen die niet zijn aangesloten bij verdragen die ecologische netwerken nastreven	X					1
	Afspraken met provincies over uitvoering van leefgebiedenbenadering, nationaal	X	X				1
	Nationaal: Behoud en herstel van wetlands: veerkracht van delta en IJsselmeer versterken (voor adaptatie klimaatverandering)	X	X				2
	Nationaal: Identificatie prioritaire ecosystemen (kwetsbare en functionele voor adaptatie aan klimaatverandering)	X				O	2
	Nationaal: Met provincies uitwerken van een 5-tal concrete pilots voor herbegrenzing EHS ten behoeve van robuuste ecosystemen	X	X				1
	Concreet uitwerken van het concept 'natuurlijke klimaatbuffers'	X					1
	Bijdragen aan duurzame ecologische ontwikkeling door de inzet op economische activiteiten (toerisme, handelsketens)	X			X		2

Beleidsopgave: Prioriteiten BB	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks-Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
	Internationaal: Uitwerken en inbedden concept ecologische netwerken	X					2
	Bevorderen van internationale samenwerking m.b.t. grensoverschrijdende bescherming van ecologische netwerken, o.a. via CMS en dochterverdragen	X	X				1
	Uitwerken internationale afspraken om de connectiviteit van bestaande netwerken en integratie daarvan in de bredere sociaaleconomische ontwikkeling van een regio te verzekeren, in relatie tot klimaatverandering	X					1
	Gerichte Nederlandse bijdrage aan concrete projecten voor het beheer van ecologische netwerken, ingebed in de sociaaleconomische ontwikkeling van een regio (flyways en wetlands)	X	X				2
	Afstemming van de inzet en activiteiten maatschappelijke organisaties m.b.t realiseren ecologische netwerken	X					2
	Vorbereiden voorstellen om adaptatie in landbouwgebieden, veenweidegebieden en beekdalen uit te werken door waterschappen en landbouwsector		X		X		1
Prioriteit BB: Mariene biodiversiteit	Nationaal: Perspectief duurzame visserij, uiterlijk in 2011 afspraken	X			X		2
	Nationaal: Mogelijkheden EVF vertalen in nationale regelingen	X					1

Beleidsopgave: Prioriteiten BB	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks- Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
	Nationaal: Verminderen bijvangsten (reductie 2013 50% t.o.v. 2007)	X			X		2
	Nationaal: Negatieve effecten visserij verminderen (boomkorvisseren in 2013 andere methode)	X			X	X	2
	Nationaal: Afspraken met bedrijfsleven over benodigde transitie in het omgaan met biodiversiteit in vismeelketen	X			X		1
	Nationaal: Beschermingsmaatregelen kwetsbare soorten en habitats en toepassen natuurbeschermingswet in Nederlandse Economisch Exclusieve zone (realiseren netwerk MPA's)	X				O	1
	Nationaal: Aanwijzen en beschermen mariene gebieden, uiterlijk in 2009 (4 Natura 2000 gebieden)	X	X				2
	Nationaal: Versterken Innovatie visserij (VIP)	X			X	O	2
	Nationaal: Operationalisatie ecologische kwaliteitsdoelen en bijdrage aan maatregelen OSPAR-lijst bedreigde soorten en habitats	X					1
	Nationaal: Duurzaam EU-visserijbeleid: bevorderen implementatie ecosysteembenadering in GVB door o.a. fondsen, implementatie 'maximum sustainable yield' in beheerplannen en ontwikkelen alternatieven TAC-beheer	X					1
	Internationaal: bestrijden IUU-visserij: realiseren juridisch bindend instrumentarium IUU-visserij en database betrokken schepen	X			X		1

Beleidsopgave: Prioriteiten BB	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks-Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
	Internationaal: Betere tracking en tracing van handel in illegaal gevangen vis	X			X		2
	Internationaal: Capaciteitsopbouw en ondersteuning duurzame visserij en bestrijden IUU-visserij in ontwikkelingslanden	X			X		2
	Internationaal: Realiseren wereldwijde dekking RFMO's op volle zee, hervorming (ecosysteembenadering), en review functioneren RFMO's en uitwisseling best practices tussen RFMO's	X					2
	Internationaal: Vormgeving internationaal regime voor bescherming en duurzaam gebruik in zeegebieden buiten nationale rechtsmacht	X					1
	Internationaal: Vormgeven geconsolideerd systeem aanwijzing en bescherming MPA's	X				X	1
	Internationaal: Totstandkoming netwerk van mariene beschermde gebieden in de Noordoost Atlantische oceaan	X					2
	Internationaal: bijdrage duurzame ecoregionale ontwikkeling in, totstandkomen en uitvoeren PPP duurzame visserij in West-Afrika	X			X		1
	Internationaal: Opstellen en uitvoeren aanbevelingen ronde tafel vismeel- en visolieketen en omzetten in Publiek-Privaat Partnerschap (PPP) en bijdragen aan instrument en capaciteitontwikkeling	X			X		1
	Bijdragen aan uitvoering van projecten samen met toerismesector	X			X		1

Beleidsopgave: Prioriteiten BB	Doelstellingen	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks-Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
	Bijdragen aan bewustwording en conceptuele ontwikkeling problematiek mariene biodiversiteit en visserijketens en IUU-visserij (impliciet: Het bewust maken van consumenten en van de visserijsector en hen stimuleren over te gaan op duurzame alternatieven)	X					2

Nb: in kolom Onderwijs betekent het symbool 'o' dat de doelstelling zich richt niet in eerste instantie richt op het onderwijs zelf, maar op onderzoek dat doorgaans aan het onderwijs is verbonden.

Beleidsopgave: Lopend beleid (bijlage BB)	Beleid	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks- Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
Soortenbescherming	EUROBATS-verdrag, dochterverdrag CMS		X	X		X	2
	ASCOBANS-verdrag, dochterverdrag CMS	X			X	X	2
	AEWA-verdrag, dochterverdrag CMS	X	X		X	X	2
	Zeehonden (waddenzee), dochterverdrag CMS	X	X	X		X	2
	ACAP, Albatrossen en Stormvogels, dochterverdrag CMS	X					2
	Flora en fauna Wet	X	X				2
	Actualisatie rode lijsten		X				2
	Opstellen faunabeheerplannen	X	X				2
	Verdrag regulering walvisvaart (IWC)	X			X		2
	Medewerking en ontwikkeling instrument trekkende roofvogels MCS, CAF	X					2
	Risicoanalyses impact invasieve uitheemse soorten en genotypes op biodiversiteit binnen EU	X					2
	Signaleren en monitoren exoten door PGO's etc.	X		X			2
	Preventie en bestrijding invasieve uitheemse soorten en genotypes	X	X				2
	Communicatie (bewustwording risico's exoten voor inheemse biodiversiteit)	X		X	X	X	2
	Implementatie en ontwikkeling CITES mondiaal	X					2
	Versterken van mondiale governance in aansluiting op VN milieuactiviteiten	X					2
	Het up to date houden van de soortendatabase		X	X			2

Beleidsopgave: Lopend beleid (bijlage BB)	Beleid	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks- Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
Bescherming ecosystemen	Realisatie EHS	X	X				2
	Realisatie natura 2000	X	X				2
	Realisatie Emerald Green Netwerk	X					2
	Meerjarenprogramma ontsnippering	X	X				2
	Bescherming, herstel en wise-use wetlands wereldwijd	X	X				2
	Ondersteuning Wetlands International	X	X				1
	Ondersteuning en ontwikkeling Ramsar	X	X				2
	Aanwijzing en beheer nationale parken	X	X				2
	Bijdragen bescherming hotspots (protected areas, PA's)	X	X				2
	Verankeren netwerkgedachte in werkprogramma CMS	X					1
	Aanpassing beschermingsregime Antillen	X	X				2
	Realisatie Beheersgebieden (ook buiten EHS)	X	X				2
	Opstellen landelijke natuurdoelenkaart	X	X				2
	Bijdragen aan MCPFE	X	X				2
	Ondersteunen OS-landen bij integratie biodiversiteit in landbouw, vooral als onderdeel ecoregionale ontwikkeling	X			X		1
	Beschermingsregime voor selectie Belvedere-gebieden	X	X				2
	Begrenzen en beheer nationale landschappen door provincies		X				2
	Instellen van MPA's	X					1

Beleidsopgave: Lopend beleid (bijlage BB)	Beleid	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks- Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
	Bijdragen aan duurzaam gebruik en behoud ecologische netwerken buiten Europa (PA's)	X					2
	Steun capaciteitsontwikkeling beheerders ontwikkelingslanden (WETCAP, Ramsar Advisory Board)	X					2
	Capaciteitsopbouw geïntegreerd waterbeheer buiten EU	X					2
	Het up to date houden van de gebiedendatabase		X				2
	Aanpassingsmaatregelen aan klimaatverandering d.m.v. EHS, Groenblauwe dooradering en Natura 2000	X	X				1
	Beperken van schade/ aanpassingsmaatregelen in ecosystemen die zeer kwetsbaar voor klimaatverandering, zoals arctische systemen, wetlands en kustgebieden	X	X	X	X	X	2
	Starten van pilots duurzaam beheersplan voor ecosystemen		X				1
Duurzaam gebruik	Versterking bescherming biodiversiteit bij ontwikkeling landbouwbeleid	X	X		X		1
	GLB effecten meenemen bij herziening GLB	X	X		X		1
	Verankering agrobiodiversiteit driedeling in werkprogramma CBD 2008	X					1
	Aandacht effect teelt biobrandstoffen op biodiversiteit	X			X		2
	Ondersteunen OS-landen bij integratie biodiversiteit in landbouw	X					1
	CBD aangepast beheer landbouwgebieden	X	X		X		1

Beleidsopgave: Lopend beleid (bijlage BB)	Beleid	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks- Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
	Aandacht biodiversiteit binnen 'non trade concerns' WTO	X					1
	Stimuleren goede landbouwpraktijken ontwikkelingslanden	X					2
	Aandacht voor agrobiodiversiteit binnen FAO	X					2
	Toekennen van agromilieubetalingen en betalingen voor natuurlijke handicaps	X	X		X		2
	Stimuleren van een integraal landschapontwerp	X	X				1
	Aanpakken verdroging (GGOR) en inzetten op milieukwaliteitsdoelstellingen	X	X				1
	Uitvoeren reconstructie zandgebieden	X	X				1
	Verduurzamen landbouw	X			X		2
	UNCLOS regelt wettelijke status genetische bronnen op volle zee	X					2
	Uitvoering geven aan KRW en KRM	X	X				2
	Uitvoeren IBN 2015 (oude beheersvisie Noordzee 2010)	X					2
	Uitvoering PPP duurzame visserij en aquacultuur in Azië	X			X		1
	Visserijbeleid	X			X		2
	Implementeren en ontwikkelen OSPAR	X					2
	Implementatie CBD 'Mariene en kustbiodiversiteit'	X	X				1
	Green Seat (Tree for Travel)			X	X	X	2
	Aanpassen van landbouwmethoden o.a. teelt biobrandstoffen, rekening houdend met biodiversiteit	X			X		2

Beleidsopgave: Lopend beleid (bijlage BB)	Beleid	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks- Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
	Uitvoeren programma 'Schoon en Zuinig' (klimaatverandering)	X	X	X	X	X	2
	Certificering duurzaam hout (bewustmaking en deelname publiek)		X	X	X	X	2
	Overheid faciliteert MVO, gericht op bevorderen transparantie biodiversiteit-beslag	X	X		X		1
	Steunen van initiatieven Nederlandse Toeristensector en in ontwikkelingslanden, gericht op bijv. Community based tourism	X			X		1
Eerlijke verdeling	Uitvoeren van programma 'bronnen van ons bestaan'	X	X		X		1
	Integratie armoedebestrijdingsaspecten in het ABS- regime, buiten EU	X					1
	Integratie ontwikkelingsaspecten in het werk van WIPO	X					1
	Bijdragen aan onderhandelingen en EU-inbreng FAO International conferentie voor dierlijk uitgangsmateriaal voor voedsel en landbouw	X					1
	Integratie ecoregionale ontwikkeling in OS-beleid	X					1
	Verdere implementatie International treaty for Plant Genetic Resources for Food and Agriculture in NL, met CGN	X			X		1
	Nederlandse collecties van gewassen in de Int. Seed Treaty ondergebracht in multilaterale systeem	X					1

Beleidsopgave: Lopend beleid (bijlage BB)	Beleid	Prioritaire doelgroepen					Beleids fase
		Rijks- Overheid	Regionale overheden	Burgers	Bedrijven	Onderwijs	
	Bevorderen samengaan behoud wetlands en sustainable livelihoods, incl. geïntegreerd beheer land en water (GAWI), buiten EU	X					1
	Integratie waterbeheer in het OS-beleid	X					2
	Uitwerking bilateraal waterbeleid in de vorm van WSSD-partnerschappen en waterpanels, buiten EU	X					1
	Voorkomen van conflicten rondom bosexploitatie, buiten EU	X			X		1
	Ondersteunen van sociaal rechtvaardig wetgeving van landeigendom en -gebruik, buiten EU	X			X		1
	Actief invulling geven aan duurzaam bosbeheer, buiten EU	X			X		2
	Ondersteunen lokale actoren bij het omgaan met 'competing claims' op bossen, buiten EU	X					1
	Bestrijding van landdegradatie via TerrAfrica en GEF, woestijnen, savannes en steppen	X					1
	Integreren van klimaatrisico's in OS-beleid	X					1
	Besluit over uitwerking emissiehandel CDM in OCP13 of COP/MOP 3	X					2

